

UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra církevních dějin a patrologie

Bc. Michaela Šafářová

**Úloha mateřství v dějinách spásy
v dílech Pavla Evdokimova**

Žena a spása světa

a

Svätost Lásky

Bakalářská práce

Vedoucí práce: David Vopřada, Dr.

Praha 2018

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne:

Bc. Michaela Šafářová

Bibliografická citace

Úloha mateřství v díle spásy v dílech Pavla Evdokimova: *Žena a spása a světa a Svátost lásky*.

Bakalářská práce: Bc. Michaela Šafářová; vedoucí práce: David Vopřada, Dr.

Praha 2018 - 50 stran.

Anotace

Práce zkoumá otázku úlohy mateřství v dějinách spásy v dílech Pavla Evdokimova: *Žena a spása světa a Svátost lásky*. V první části práce se pod úhlem pohledu autora nahlíží na lidskou bytost v komplexním obrazu Božího plánu, charakterizujeme tak jeho teologickou antropologii a uvádíme problematiku člověka jako neodvolatelně povoláného k tomu být věrným obrazem Božím se zaměřením na specifické poslání ženy. Hlavní část práce poté zkoumá úlohu mateřství ženy a to jako klíčové povolání, které je možné žít ve formě fyzické (tedy manželství), nebo duchovní (tedy v zasvěcení). Předposlední část práce podtrhuje ideál, který Pavel Evdokimov spatřuje v postavě Panny Marie a poslední kapitola si klade za cíl reflektovat úlohu mateřství a její důležitosti pro situaci dnešní ženy.

Klíčová slova

Pavel Evdokimov, ruská teologie 20. století, teologická antropologie, žena, mateřství, zasvěcený život, manželství

Abstract

The thesis is dealing with a topic of a motherhood in the history of salvation in the books of Pavel Evdokimov *Woman and the salvation of the World* and *The Sacrament of Love*. In the first part of the thesis is seen under the perspective of author the human being in the complex picture of a God's plan with the specific for the role of women in it. The main part of the work than is studying the role of motherhood of woman as a key vocation, which is possible to life in the physical form (in a marriage) or in a spiritual form (in a consecrated life). The last but one part emphasises the ideal, which Pavel Evdokimov sees in the model of Virgin Mary and the last chapter aims to reflect the role of motherhood and its importance for situation of nowadays woman.

Keywords

Pavel Evdokimov, Russian theology of the 20th century, theological anthropology, woman, motherhood, consecrated life, marriage

Počet znaků (včetně mezer): 108 205

Poděkování

Ráda bych vyjádřila poděkování svému vedoucímu práce Dr. Davidu Vopřadovi za to, že se ujal vedení mé práce, přátelům, blízkým a známým, kteří mě svými otázkami vedli k výběru tohoto tématu, a utvrzovali mě v jeho důležitosti, svým zaměstnavatelům, který mi vycházeli vstříc při studiu a také Vojtěchu Pištorovi, který mi obětavě z Londýna přivezl knihu *The Sacrament of Love*. Děkuji.

Obsah

Úvod	7
1. Pavel Evdokimov	9
1.1. Život a dílo Pavla Evdokimova	9
1.2. Charakteristika Evdokimovy antropologie	11
1.3. Poslání a dispozice ženy	16
2. Mateřství.....	21
2.1. Boží obraz něžnosti	21
2.2. Mateřské principy	23
2.3. Pouto Ducha svatého	30
2.4. Panna Maria.....	34
3. Formy mateřství v životě ženy	39
3.1. Seberealizace ženy.....	40
3.2. Přirozené mateřství	43
3.3. Duchovní mateřství.....	47
Závěr.....	51
Seznam použitých zkratk	54
Seznam literatury.....	55

Úvod

Teologická antropologie definuje rozdílnost mezi mužem a ženou a jejich vzájemné doplnění druhého jako klíčovou a podstatnou pro Boží plán s člověkem, tato rozdílnost se odráží i v Božím plánu spásy pro tento svět. Pavel Evdokimov svou knihou: *Žena a spása světa* zaměřuje svou pozornost na hledání odpovědi na otázku, co přesně má tedy v Božím plánu spásy za úkol žena. Jestliže stavíme své přesvědčení na faktu, že muž a žena jsou si co do důstojnosti rovni, ale co do charismat jsou rozdílní, potom i jejich úloha v Božím plánu musí být rozdílná, ačkoliv cíl je společný. Zvláště v dnešní době, kdy se zdá být velmi náročné definovat roli muže a ženy ve společnosti, v rodině, a možná i v církvi, je toto téma stále aktuální. Ačkoliv Pavel Evdokimov je pravoslavný teolog, jeho teologie týkající se tématu ženské spirituality je aplikovatelná i pro katolické prostředí a i vněm zůstává navýsost aktuální, jak ukazují například dokumenty *Familiaris consortio*, *Casti connubii*, *Mulieris Dignitatem*, nebo *Amoris Laetitia* papeže Františka.

V Evdokimových dílech je kladen silný důraz a fakt, že jestli je něco základním úkolem ženy, potom je to především to, že má zůstat ženou, protože jestli je nějaký okamžik, kdy lidstvo jako celek nesmírně ztrácí na důstojnosti a schopnosti odrážet Boží milost, pak je to spojeno s tím, když muži i ženy ztrácí svou identitu. Tehdy totiž nemohou přinášet charismata, která jsou s jejich posláním spojená. Žena, které schází ženskost, je totiž jen karikaturou člověka, která není schopná odrážet pravý obraz Boží a pokřivuje jeho poselství. Takový dopad pozná celá společnost, ve frustraci se ocitá nejen žena sama, ale i muž, který potřebuje ve světě ženu pro ni samotnou.

Kniha *The Sacrament of Love* rozebírá podstatu manželského slibu a svátosti manželství, které z pravoslavného úhlu pohledu trvá věčně a to i po smrti. Což je zajímavý rozdíl s katolickou církví, která vnímá svátost „jen dokud nás smrt nerozdělí“. Klíčové pro tuto práci byly pasáže, které se týkaly úlohy a důstojnosti povolání k manželství a k panenství, jakožto vzájemně se doplňcích životních cest, které připodobňují člověka Bohu a mají být jako dvě strany kopce, které ač jiným způsobem, směřují ke stejnému cíli, totiž ke svatosti.

Byla to ale zejména zmíněná kniha *Žena a spása světa*, která mě přiměla položit si otázku, co přesně je vlastně esenciální vlastností nebo charismatem ženskosti? Co vlastně ženu tolik odlišuje od muže nejen fyziologicky, ale také duchovně a co ji dělá nepostradatelnou pro jeho život a pro svět? Odpovědi na hledání nejvlastnějšího poslání

ženy by mohlo být její povolání k mateřství, ovšem pouze za předpokladu, že dokáže obsáhnout všechny ženy bez výjimky a že se ukáže být natolik zásadní pro ženskou bytost, že bez ohledu na okolnosti a povolání, bude vždy její součástí. Cílem této práce je zkoumat především z pohledu teologické antropologie úlohu mateřství pro tento svět a pro ženu a její život. Ačkoliv klíčovým autorem je ruský pravoslavný teolog Pavel Evdokimov, chci jeho myšlenky aplikovat do římsko-katolického prostředí, proto hlavní osnova čerpá z jeho knih, ale dané myšlenky jsou podepřeny také řadou katolických autorů, jak starších, jako Gertrud Von Le Fort: *Věčná žena*, tak současných, jako např. Jo Croissant: *Kněžství ženy, kněžství srdce*, ale i encyklik papežů, zejména encyklika Jana Pavla II.: *Mulieris Dignitatem: o důstojnosti a povolání ženy*, ale i dalších autorů a jejich děl.

1. Pavel Evdokimov

1.1. Život a dílo Pavla Evdokimova

Celým jménem Pavel Nikolajevič Evdokimov se narodil 2. srpna 1901 v Ruském Petrohradě do rodiny carského důstojníka. Ve svých sedmi letech ztrácí otce, který je v roce 1908 zabit při atentátu a Pavel Evdokimov tedy zůstává jen v péči matky. Mnoho autorů se shoduje, že i tato skutečnost ovlivnila jeho teologii a další směřování. Studuje důstojnickou školu, ale během prázdnin je pravidelným návštěvníkem monastýrů a klášterů, kde se setkává s mnichy a duchovními.¹ Během první světové války sloužil u bělogvardějské (také známé jako Bílé) armády, která usilovala během občanské války v letech 1918-1920 proti Rudé armádě za obnovení carství proti bolševické vládě a nastolení demokratické vlády. Po vítězství Rudé armády, stejně jako řada dalších odpůrců režimu, emigroval. Pavel Evdokimov se svou rodinou nachází nový domov v Paříži. Zpočátku pracuje jako dělník v továrně automobilů, ale také jako řidič, číšník, kuchař nebo uklízeč. Ještě před emigrací zahájí v Rusku studium teologii a jeho touha po vzdělání ve Francii nijak nepohasíná, proto se zapisuje na studium filosofie na Sorbonně, kde po roce získal stipendium, které mu umožňuje se angažovat v křesťanských akcích ruských studentů ve Francii. Ke studiu teologie se dostává na Institutu svatého Sergeje, který byl založen 1924 ruskými emigranty, a zde se také setkává s osobnostmi jako Sergej Bulgakov, Nikolaj Berďajev a dalšími významnými ruskými teology.² Přestože se věnoval studiu filozofie a teologie, rozhodl se nesměřovat svůj život ke službě kněžství, ale zůstat laickým teologem a v roce 1927 si bere svou první ženu Natashu Brunel (po otci Francouzka, po matce Ruska), se kterou měl dvě děti, dceru Ninu (1928) a syna Michela (1930). Během druhé světové války se s rodinou stěhují do Valencie. Začíná ovšem náročné období, kdy se u jeho manželky projeví onemocnění rakoviny. Pavel Evdokimov již tou dobou vyučuje na universitě a aktivně se podílí v práci s uprchlíky a exulanty v asociaci La Cimade. Když v roce 1945 Natasha umírá, s ještě větším západem se věnuje výuce (učí dějiny západního křesťanství a morální teologii na Institutu svatého

¹ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 74; EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 5-6.

² Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 75-76; EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 6-7.

Sergeje), duchovnímu doprovázení a pastorační práci mladých lidí (od roku 1953 se podílí na organizaci pravoslavné mládeže Syndesmos) a také se angažuje v ekumenickém hnutí v institutu v Bossey (od roku 1961 je členem řídicího výboru). Po necelých deseti letech se žení podruhé, v roce 1954 si bere o 28 let mladší dceru japonského diplomata Tomoko Sakai.³

Ačkoliv byl Pavel Evdokimov pravoslavný teolog, jeho celoživotní angažovanost v ekumenickém dialogu jej dovedla k tomu, že byl pozván, aby se jako reprezentant Institutu svatého Sergeje 3 účastnil zasedání II. vatikánského koncilu, jeho přínos se týkal především konstituce *Gaudium et spes*. Za svou práci byl Pavel Evdokimov v roce 1968 oceněn doktorátem honoris causa na Universitě v Soluni, o dva roky později 16. září 1970 ve věku 69 let umírá.⁴

Disertace z filosofie na universitě v Aix-en-Provence, kterou obhájil v roce 1942, se zabývala otázkou: *Dostojevskij a problém zla*. Ještě za života své první ženy, v roce 1944 napsal práci: *Manželství, svátost lásky*, která se zabývá svatebním tajemstvím lidského života. V pozdějším manželském svazku píše díla: *Žena a spása světa* (1958), *Ortodoxie* (1959), *Epochy duchovního života* (1964), *Svátost lásky – Svatební tajemství ve světle pravoslavné tradice* (1962), *Poznání Boha podle východní tradice* (1968), *Duch svatý v pravoslavné tradici* (1970) a *Umění ikony, teologie krásy* (1970). Kromě jiného také publikoval v mnoha odborných časopisech a revuí.⁵

³ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 75-76; EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 6-7.

⁴ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 77; EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 9-10.

⁵ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 76-77; EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 7-9.

1.2. Charakteristika Evdokimovy antropologie

Evdokimova díla se velkou měrou opírají o Tradici a starobylé církevní autory a aktualizuje jejich moudrost pro dnešního člověka, neztrácí ze zřetele současnost a jejich úvahy a zkušenosti zasazuje do celistvého kontextu člověka s jeho aktuálními životními těžkostmi i radostmi. V jeho podání se Tradice stává živou a dovoluje člověku nahlédnout do patristických zkušeností, aby zjistil, že mu nabízí zkušenost naděje a pohled víry, kterou člověk všech dob nepřestává hledat.⁶ Přestože zůstává Evdokimov věrný Tradici, v jeho práci je možné rozpoznat klíčová témata, kterými se zvláště zabývá.

1.2.1. Problém zla

Mezi přední témata, kterými se Pavel Evdokimov zabýval, patří především problém zla. Otázka utrpení a zla byla pro něho natolik klíčová, že se jí zabýval ve své disertační práci s názvem: *Dostojevskij a problém zla*, kterou obhájil v roce 1942 na universitě v Aix-en-Provence. Vzhledem k tomu, že první polovina 20. století, ve které žil, s sebou nesla zkušenost válek, následné sovětské revoluce a emigrace, bylo hledání odpovědi na otázku smyslu zla a utrpení zcela přirozené. Pavel Evdokimov ve své práci řeší původ a následky lidských sklonů ke zlu, ale navzdory osobním těžkostem si zachovává naději v budoucnost, kterou opírá o křesťanství. Člověk zatížený prvotním hříchem musí ve svém srdci rozpoznat působení dobra a zla, přičemž v setkání s Kristem skrze Ducha sv. se člověk stává schopným svobodně se rozhodnout odmítnout zlo a obnovit v sobě původní Boží obraz. Opačným rozhodnutím člověk podléhá zlu a sobě i druhým vytváří peklo, které Evdokimov spatřuje jak tragédii jednotlivých osudů, tak v pohledu dějinné dynamiky. Varuje před humanismem, který staví do středu člověka odmítajícího duchovní dimenze života, čímž jej ve výsledku redukuje na předmět a zbavuje jej podstatné vztaženosti k Bohu, která pokud chybí, jej přiklání ke vztaženosti k Satanu.⁷

⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 10.

⁷ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 75, 79.

1.2.2. Všeobecné mnišství srdce

Výrazným tématem autorových děl je univerzální kněžství všech pokřtěných křesťanů a s ním související termín tzv. „mnišství srdce“, který volá věřící k vnitřní životní radikalitě bez rozdílu na životní stav. Tuto myšlenku přejímá Evdokimov od církevních otců a vnáší ji do dnešní doby s důrazem na její aktuálnost.⁸ Právě to, že zůstal laickým teologem, mu umožňuje toto téma ve svých knihách uchopit osobitým způsobem a považuje je za stěžejní pro křesťanský život každého věřícího.

*„Svědectví křesťanské víry v rámci moderního světa potřebuje všeobecné povolání mnišství srdce.“*⁹ Poukazuje na výzvu, plynoucí ze setkání s Kristem, totiž již nebýt ze světa, ale ještě být ve světě.¹⁰ Evangelium se obrací na všechny se stejnou naléhavostí a náročností. Mniši i laici mají směřovat a dosahovat stejných výšin. Jestliže totiž chce být mnich spasený a usiluje o život podle Evangelia, potom se tato cesta shoduje s cestou laika, jejich cíl je přeci stejný, není tedy možné očekávat, že k němu oba dovedou odlišné prostředky. Evdokimov se opírá o slova sv. Jana Zlatoústého, který říká, že je omylem se domnívat, že od mnichů se žádá jistý způsob života a od lidí ve světě nikoliv. Naopak, modlitba, půst, četba Písma, askeze, to vše jsou úkoly, které se žádají od všech křesťanů. *„Pán hledá srdce naplněná láskou k Bohu a k bližnímu. To je trůn, na němž chce zasednout a zjevit svou slávu.“*¹¹ Bohu nezáleží na tom, jestli nosí někdo hábit, či nikoliv, jeho pohled se nezastavuje u vnějších věcí, ale míří až do srdce člověka, kde hledá pravou víru, třebaže o velikosti hořčičného zrnka.

*„Každý křesťan ve světě si musí najít svůj vlastní ekvivalent mnišských slibů.“*¹² Sliby chudoby, čistoty a poslušnosti jsou jedinou odpovědí na touhu po osvobození v oblasti zotročení člověka. Evangelijní chudoba je výzvou k objevení schopnosti milovat

⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 11.

⁹ EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 135.

¹⁰ Jan 17.

¹¹ EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 138.

¹² EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 139

věci jako dar Boží, nežít v bídě ani v nadbytku, ale v moudré střídmosti. Evangelijní čistota vede k pochopení, že fyzičnost člověka nemá být zneuctívána, ale má být nositelkou čisté lásky, úplného poznání dvou bytostí, kdy spolu rozmlouvají duch s duchem. Nejedná se tu jen o otázku tělesného panenství, ale především panenství srdce, které přesahuje životní stav člověka. Evangelijní poslušnost dle Evangelia člověka nezavírá seberealizaci v pravém slova smyslu, ale umožňuje mu přijímat Pravdu a tak ho osvobozuje od lži. Pravá poslušnost znamená schopnost zbořit zeď svých tužeb a podrobit s pokorou tělo duchu, Božímu Slovu a jeho zákonu, nikoliv člověku.¹³

Pochopení toho, že mnišství srdce je ve skutečnosti povoláním pro každého věřícího, je klíčové pro spiritualitu laiků v církvi. Pánovo povolání se netýká jen apoštolů a misionářů, ale každého člověka.¹⁴ „*Faktem je, že člověk nepřichází do světa sám pro sebe, ale pro přesně určenou misi: ‚Aby svět uvěřil‘, jak říká Ježíšova velekněžská modlitba (Jan 17,21), pro určenou službu apoštolskému svědectví s vědomím spásy světa.*“¹⁵ V knize *Epochy duchovního života* říká Evdokimov, že: „*Králi jsme vládou nad svými vášněmi, kněžími, protože obětuje své těla, proroky, protože jsme vyučeni ve velkých tajemstvích.*“¹⁶ Všichni pokřtění křesťané mají být doslova jako kalich až po okraj plni Krista a svým životem vyzařovat světu jeho přítomnost. Laici mají být celou svou bytostí lidé modlitby a živé liturgie, jsou také „kněží světa“, kteří jej mají posvěcovat, mají být těmi, kdo říkají: „Ne,“ ďáblu působení a ukazovat svobodu, kterou od Boha dostali, aby se mohli oprostít od hříchů a žádostí, které člověka zotročují a vydat se na cestu svobody skutečné. Příkázání hledat Boží království je výzvou pro všechny křesťany, aby nepřestávali žasnout nad existencí Boha v něm a žili svou vírou až

¹³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 139-153.

¹⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 132-133; EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 41.

¹⁵ EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 134.

¹⁶ EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 240.

do krajnosti následování Pána, který tak miloval svět, že sestoupil až do pekel. I laici mají hledat v tomto světě a měnit jeho tvář radostí a nadějí, která pramení v Kristu.¹⁷

1.2.3. Spiritualita manželství a úloha ženy

Pavel Evdokimov vstoupil po smrti své první ženy do druhého manželství a to přestože pravoslavná církev vnímá druhý svazek jako určitou nedokonalost, protože manželství je vnímáno jako svazek věčného pouta, které nezaniká smrtí jednoho z partnerů.¹⁸ Tímto krokem naboural ideální obraz o své osobnosti v očích svých spolubratrů, nicméně právě v období svého druhého manželství napsal nejvíce děl.¹⁹ Zkušenost manželství a také silný vliv jeho matky v době jeho dospívání jsou často jmenované faktory, které sehrály důležitou roli při utváření jeho pohledu na službu a přínos laiků v církvi, ale také byly přínosem pro jeho teologii směrem k otázce spirituality manželství a úlohy ženy a muže jako Božího obrazu.

V období zamilovanosti je možné spatřit v druhém záblesk původní slávy obrazu Božího.²⁰ Zdůrazňuje, že křesťanství ctí manželství muže a ženy ve svátostném spojení a varuje před tendencí pohlížet na něj z pohledu sociologie a psychologie, které jej zbavují duchovní roviny. Tajemství manželské lásky zůstane vždy skryté, unikátní a osobní, přesahující naše vnější rituály a zvyklosti.²¹ Svátost manželství Pavel Evdokimov zasazuje do důležitého kontextu stavu srovnatelného se stavem mnišským, přirovnává obě životní cesty ke svahům hory, která má ale společný cíl a vrchol. Vzájemná láska má vést manžele k tomu, aby více náleželi Bohu, stejně jako Kristus spojený se svou

¹⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů*. Olomouc: Refugium, 2002, s. 241-243; EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 134-139.

¹⁸ Srov. MEYENDORFF, John. Manželství z pravoslavného pohledu (část 12 a 13). (20.12.2017) <<http://www.rodon.cz/pdf/clanek.php?id=6400>>. Kapitola, 1-2.

¹⁹ Srov. MEYENDORFF, John. Manželství z pravoslavného pohledu (část 12 a 13). (20.12.2017) <<http://www.rodon.cz/pdf/clanek.php?id=6400>>. Kapitola. 8.

²⁰ Srov. SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologis* 2008, roč. 10, č. 2, s. 80.

²¹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 15.

snoubenkou církvi tím nikterak neztrácí na své náležitosti Bohu Otci.²² Tématem manželského svazku se zabývá v dílech: *Manželství: svátost lásky*; a *Svátost lásky: tajemství manželství ve světle ortodoxní tradice*.

Kromě manželství rozvádí také Evdokimov otázku úlohy a role ženy z pohledu teologické antropologie, přičemž neváhá poukázat na otázku historického vývoje postavení ženy vůči muži, ale také poukazuje kriticky²³ na feministické tendence dnešní doby. Mateřství je v Evdokimově teologii esenciální součástí ženy, analogicky přirovnává Boží otcovství jako vztah podobnější ženskému mateřství, přičemž jej neváže na konkrétní povolání ve formě fyzického naplnění, ale naopak provázející jakoukoliv formu životního stavu. Toto téma je především zkoumáno v knize: *Žena a spása světa* a bude také předmětem této práce a proto bude více rozvedeno v následujících kapitolách.

1.2.4. Shrnutí

Teologie Pavla Evdokimova se zabývá tématem ženské spirituality a duchovního poslání ženy, jako obohacující a zároveň limitující mohu označit rozdílnost v pohledu na některé otázky mezi pravoslavným a katolickým vnímáním, například kniha: *Svátost lásky* naráží na řadu rozdílů ve vnímání manželského svazku, ať již jeho platnost i po smrti jednoho z partnerů, tak průběh obřadu, který je rozebrán podrobně v knize. Ale vzhledem k zaměření práce považuji díla P. Evdokimova za velký přínos a jeho pohled obohacení pro uvažování nad tématem poslání ženy pro spásu tohoto světa.

²² Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 41, 68.

²³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 68.

1.3. Poslání a dispozice ženy

1.3.1. Naproti druhému

Písmo v prvních kapitolách knihy Genesis dává pochopit, že lidská bytost je stvořená tak, že musí stát naproti druhému.²⁴ Poslání ženy dle Evdokimova (a potažmo Církve) není v podřízenosti muži, ale v pomoci stojící tváří v tvář druhému, ve vztahu vzájemnosti, kde oba mohou naplnit svou specifickou roli náležející jejich charakteristice a charismatu.²⁵ Člověk je stvořen k jednotě, která ale nesmazává rozdílnost a umožňuje objevit jedinečnost a nepostradatelnost obou pohlaví pro Boží plán. Současné rozlišování mezi mužským a ženským pohlavím, které je vnímá jako podstatně izolované od sebe navzájem, není pravdivé. Biblický text nás vede k pochopení, že člověk, ať už ženská, nebo mužská bytost, osamoceně není dokonalým člověkem, ale že se tyto aspekty neoddělitelně doplňují ve společenství lidské bytosti muž-žena. Rozdílnost mezi mužským a ženským není předně dána fyziologicky ani psychologicky, ale duchovně. Toto společenství nemá být ničím jiným, než ikonou Boha, Jeho obrazem, schopným vzájemné lásky ve věčném životě.²⁶ Bohužel prvotní hřích narušuje vztah muže a ženy i jejich schopnost rozpoznávat dobro od zla. Tímto narušením také ztrácí schopnost rozpoznat svou úlohu ve světě a ve vztahu k sobě samému i navzájem, takže již nestojí „po boku“ ani tváří v tvář ve smyslu kompletnosti – ale v nejistotě a obavě ze sebe sama i z druhého.

1.3.2. Charisma ženy a feminismus

Na rozdíl od muže, jehož charisma je více směřováno „ven“ z něho samého, charisma ženy se projevuje „uvnitř ní samé. Žena naplňuje svět svou existencí, svou vyzařující přítomností, která s sebou nese specifický vztah k Bohu, druhým i sobě samé.²⁷ „Žít pro muže znamená dobývat, bojovat, zabíjet; pro ženu to znamená rodit, živit, ochraňovat, živit dáváním sebe sama. Muž vydává sebe sama, aby dosáhl vítězství, žena

²⁴ Gn 2, 18-25.

²⁵ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 31-32; EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 166.

²⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 169, 173, 178.

²⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 31-32, 39.

zachraňuje tím, že se stane sama darem.“²⁸ Ačkoliv by se mohlo zdát být pro ženu limitující charakteristika směřování „dovnitř“, ve skutečnosti jsou její dispozice přesahující, aniž by musela směřovat do vnějšího světa. Je třeba říci, že žena, která přebírá na sebe místo muže, nepřináší nic nového či lepšího, ale vzdaluje se smyslu svého povolání a tím ztrácí svou hodnotu.²⁹ Feminismus a s ním spojená emancipace se stávají nástroji osvobození z nerovného postavení ženy, ale bohužel nedávají skutečný návod, jak postavit ženu na rovnost muži – aniž by se vzdálila od ženskosti, která je jí esenciálně vlastní. Vrhá se do světa mužského a stává se jeho zdvojením. Žena přijímá finanční nezávislost a studijní i profesní úspěchy a až po nich uvažuje o tom, že (a zda vůbec) být také nevěstou a matkou. Spolu s tímto životním směrem ale přijímá také mužské způsoby, které ji zavádí na scestí požitků a svobody, která se projevuje agresivitou a staví ji do pozice rivala, nikoliv pomoci muži rovné.³⁰ Biblické vyjádření ženy, jakožto pomoci jemu rovné odkazuje na harmonii vztahu ale i spokojenost ženy v hranicích její bytosti, ona svou přítomností naplňuje svět zevnitř, čas není jejím protivníkem, neboť v sobě nosí porci věčnosti, je jí „těhotná“. Je ručená k rození, ochraně, k tomu být pramenem života a zdrojem svatosti po boku muže, pro kterého je snoubenkou, manželkou a matkou. Sv. Pavel ji nazývá „Slávou muže“. Žena je daleka abstrakce a naopak má bezprostřední schopnost přímého vhledu do druhého a uchopení nepostihnutelnosti lidské osoby.³¹

1.3.3. Náboženský princip člověka

Pavel Evdokimov se přiklání k výkladu vyprávění o prvotním hříchu, ve kterém je žena pokoušena Satanem nikoliv proto, že byla slabším pohlavím, ale protože je v náboženské oblasti silnější a je náboženským principem lidské přirozenosti.³² Zlo se tak stává součástí člověka a tímto okamžikem se od Boha vzdálí celý člověk. Nakolik je ale

²⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 189.

²⁹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 200.

³⁰ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 222; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 13.

³¹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 316.

³² Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 17.

žena principem náboženským, natolik také je více než muž otevřena vlivům magickým a démonickým.³³ Prvotní hřích se tedy týká sféry religiózní a ve svém jádru znamená odpadnutí ženy ve smyslu zpronevření se svému metafyzickému určení. Právě její převaha v náboženské rovině ženu předurčuje k tomu, aby se oddávala (aby žila „fiat“ v jeho hloubce) a nikoliv vyvyšovala, jejím posláním není usilovat jen o sebe sama, ale naopak, pečovat o vše co patří do sféry skryté, do sféry lásky.³⁴ Duchovní rovina společnosti, její morální hodnoty a schopnost sebeobětavé lásky je tedy velkou měrou – ukazatelem toho, jaké ženy má a jak jsou svému charakteru ženství v duchovní a morální oblasti věrné. „Pokud žena odráží stav svého sociálního prostředí, zároveň ho formuje vyzařováním celé své bytosti. Žena je symbolem ducha a natolik je v něm pravdivá, natolik ho dokáže předat.“³⁵

1.3.4. Závoj a posvátno

Když se navrátíme ke knize Genesis, druhá kapitola o stvoření vnáší do časovosti stvoření člověka dynamiku, ve které je žena stvořena až po tom, co muž potřebuje někoho, s kým by mohl Boží stvoření sdílet a ženu Bůh tvoří v době jeho spánku.³⁶ Obraz takto o ženě vypovídá dvě věci, jednak že ji Bůh nestvořil jako vše předchozí, aby nad ní muž vládl, ale také, že má zůstat pro muže tajemstvím, jemu podobná a přeci odlišná.³⁷ Inspirován sv. Pavlem, Evdokimov hovoří o symbolu závoje, který činí ženu tajemstvím, které má zůstat posvátné.³⁸ Ostatně termín závoje, jakožto symbolu metafyzična na zemi a ženství jakožto postavy zahalené užívá také Gertruda von Le Fort ve své knize: *Věčná žena*.³⁹ Závoj je symbolem oddání se, které je ale přísně chráněno, proto také nevěsta či řeholnice bývá zahalena závojem, který značí její posvátnost. Hlubokou symboliku má tedy žena zahalená závojem, ale také to, že závoj padá. Nevěstka, která odloží závoj a

³³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 200.

³⁴ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 16 -18.

³⁵ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 203.

³⁶ Gn 2, 21.

³⁷ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 20-21.

³⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 32, 151; 1. Kor, 11.

³⁹ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 14.

vydává se všanc, zotročuje lidskou smyslnost a panuje nad mužem, ne ve spolupůsobícím duchu lásky a pokory, ale směřujíc oba ke zkáze.⁴⁰ Éra, kterou nastartoval feminismus a autorky jako např. Simone de Beauvoir, otevřela ženám oblast nevázané sexuality, antikoncepce ji zbavila nutnosti „ovládat“ či chránit svou plodnost, ale také devalvovala hodnoty ženě vlastní, především mateřství a panenství.⁴¹ Dnešní žena se vydává doslova „strhávajíc závoje“, které ji měly chránit, čímž brutálním způsobem ničí své ženství a posvátnost lásky, kterou měla střežit. Ztrácí stud, ale místo naplnění, po kterém toužila, nachází jen utrpení.⁴² Odpovědí na hledání pravé identity ženy není bezuzdná svoboda, protože ta vede jen k osamocení a odcizení. Je předurčena Bohem k tomu, aby byla nositelkou hodnot, místem, kde se vtělují a žijí.⁴³ Služba Bohu pro ženu znamená milovat a vydávat se, ale nikoliv všanc a čemukoliv, ale naopak. S vědomím, že je žena Božím nástrojem nesoucím jeho duchovní hodnoty, je třeba chránit svou posvátnost a neodhazovat její smysl, protože jakmile se žena odhalí, padá její mystérium, propadá kultu těla a ztrácí spojení se svým metafyzickým určením.⁴⁴

1.3.5. Život

Nejesenciálnější a nejvlastnější charakteristikou ženy zůstává její charisma života. Když Bůh nazývá Evu živou – vyjadřuje tím její poslání, té, která život nese a dává. Maria je tím dokonaleji nositelkou Života, protože zrodí Boha, je symbolem původní ženské přirozenosti.⁴⁵ „Žena, nekeva, znamená prohlubeň, nádobu, vytvoření vnitřního

⁴⁰ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 18-19.

⁴¹ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 17-18.

⁴² Srov. EVDOKIMOV, Pavel - *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 199; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 165.

⁴³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 223-224.

⁴⁴ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 19.

⁴⁵ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 189-190.

prostoru... Její tělo bylo stvořené, aby přijímalo, utěšovalo a dávalo život.“⁴⁶ Slovo „fiat“ – staniž se mi – nese hlubší poselství, než pouhý souhlas. Je znamením ochoty k tomu být požehnána, počít život a to nikoliv jen v biologickém slova smyslu. Tím se spoluúčastní na spáse světa, že předává své nadání, že se vydává pro další generaci. Smyslem jejího nadání není „budovat vlastní osobnost“, ale předat je a chránit pro ty, kdo mají přijít. Největší tragédií ženy je tedy neplodnost, ale nikoliv ve smyslu biologickém, ale především ve smyslu transcendentním, ve smyslu ženské postavy, která nechce počít, nechce přinášet život, ani chránit jeho duchovní rovinu a morální hodnoty, protože potom musí taková žena zákonitě přinášet smrt a nikoliv život, který má za úkol nosit a opatrovat.⁴⁷

⁴⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 39; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 26.

⁴⁷ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 18-19, 26-27.

2. Mateřství

Ženská osobnost se uskutečňuje ve dvou rozměrech, totiž panenství a mateřství, přičemž tyto dvě životní cesty se vzájemně vysvětlují a doplňují, aniž by jedna druhé ubírala na důležitosti.⁴⁸ Mateřství je unikátní formou ženské kenóze (sebezmaření, upozadění). Matka dává sebe sama dítěti a částečně přitom ztrácí svůj vlastní život. Následuje tak lásku Boží, která umí sebe sama s pokorou snížit kvůli druhému. V jistém smyslu tak matka zpřítomňuje slova Jana Křtitele: „On musí růst a já se menšit.“⁴⁹ Bez tohoto upozadění sebe sama, by totiž prostor pro nový život nevznikl. Tato schopnost, připravit ve svém životě mateřsky místo pro druhého, je pro ženu bytostně esenciální a proto její konkrétní povolání, tedy, zda bude manželkou, matkou anebo nevěstou Krista je až druhotná. Její charisma univerzálního mateřství ji totiž z přirozenosti volá ke všem, kdo hladovějí, kdo jsou chudí, nebo kdo potřebují její péči a lásku. Definuje se tak základní vlastnost ženství: *panna nebo manželka, každá žena je předurčena k věčnému mateřství*. Struktura její duše jí dává predispozice pro to, aby ochraňovala vše, co jí zkrříží cestu, aby objevila ve všem - i v tom, co se zdá být silné - slabé dítě, které potřebuje její ochranu a lásku.⁵⁰

2.1. Boží obraz něžnosti

„Nelze napadnout krásu a pravdivost vyjádření, že mateřství je něžností Boha, nitro Boha mluví skrze ženu.“⁵¹ Člověk stvořený k Božimu obrazu má také odpovídající kvality jeho rodičovství. Bůh je zdrojem jak otcovství, které vychovává a dává svobodu k růstu, a které dává důraz na spravedlnost a autoritu, tak je zdrojem mateřství, které by mělo být obrazem Boží něžnosti, jeho milosrdenství a přijetí. Evdokimov ve své knize: *Žena a spása světa* soudí, že Boží otcovství má mnohem blíže k lidskému mateřství, než k lidskému otcovství. Argumentuje tím, že mateřský instinkt je u žen mnohem silnější, než otcovský u mužů a že mateřská dispozice ženy i vzhledem k její fyziologii je pro

⁴⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 17.

⁴⁹ Jan 3, 30.

⁵⁰ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 33, 40, 121.

⁵¹ EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 203.

rodičovství mnohem více bytostná. Z tohoto úhlu pohledu, je hlavní nositelkou tohoto Božího charismatu tedy žena, a muž je spolupůsobilem a na tomto charismatu se podílí skrze ženu.

Hovoříme-li o Božím rodičovství, můžeme najít ryze mateřské texty, které Bible používá, když chce ukázat, s jakou mateřskou něhou Bůh pečuje o svůj lid:

„Jeruzaléme, Jeruzaléme, který zabíjíš proroky a kamenuješ ty, kdo byli k tobě posláni; kolikrát jsem chtěl shromáždit tvé děti, tak jako kvočna shromažďuje kuřátka pod svá křídla, a nechtěli jste!“⁵²

„Znovu vás v bolestech rodím, dokud nebudete dotvořeni v podobu Kristovu.“⁵³

„Copak může žena zapomenout na své nemluvně, není jí líto plodu vlastního těla? I kdyby ona zapomněla, já přece na tebe nezapomenu!“⁵⁴

„Jako matka utěšuje svého syna, tak já vás potěším, v Jeruzalémě naleznete útěchu.“⁵⁵

Ve smyslu Božího otcovství je ženství obrazem něžné mateřské lásky, má změkčovat muže v jeho otcovství, aby společně tak tvořili obraz Boha Otce.⁵⁶

⁵² Mt 23, 37 a Lk 13, 34.

⁵³ Gal 4, 19.

⁵⁴ Iz 49, 14-15.

⁵⁵ Iz 66, 13.

⁵⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 186.

2.2. Mateřské principy

Křesťanství stojí na pevném přesvědčení, že žena je závislá na muži a muž je závislý na ženě. Jejich úlohou a cílem je manželská jednota, která umožňuje jinakost, aniž by druhého znehodnocovala anebo naopak zbožšťovala. Proto svět, který se drží převážně jen mužských principů a nevnímá ženská charismata, především charisma mateřství, se stává paradoxně prostředím stále více zaměřeným na člověka, ale také prostředím zbaveným Boha, protože ve světě bez matky se Bůh nemůže narodit. Evdokimov tvrdí, že v takových kulturních podmínkách se rozhojňuje homosexualita, psychická rozštěpenost a neúspěch v integraci mužských a ženských elementů duše v životech jednotlivců.⁵⁷ Ve výsledku se ženská stránka duše člověka obrací k tomu, co je maskulinní, ztrácí ze zřetele svou podstatu, začíná žít zcela povrchně a podléhá polygamii. V psychické oblasti ztrácí citlivost na archetypickou drahocennost ženy, kterou je matka-panna. Svět, ve kterém chybí pravá charismatická ženskost, totiž neuznává svůj věčný původ, kterým je panenská čistota a mateřské lůno, které přijalo Slovo a porodilo jej, aby učinilo lidi celého světa jeho služebníky.⁵⁸ Dnešní člověk dehumanizuje svět nesčetnými podobami zpředmětnění, přičemž ale pro ryzí mateřský instinkt je jakékoliv zvěcnění vztahů nemožné, protože vztah tak tajemný, jako je vazba mezi matkou a dítětem, takový pohled na druhého člověka vylučuje.⁵⁹ Pravá ženskost je tedy také nositelkou základních mateřských principů, které jsou také pramenem každé morálky.⁶⁰ Jsou jimi:

2.2.1. Čistota

Čistota, kterou by měla žena vrozenou mateřskostí nést, má několik rovin, které se vzájemně prolínají. První rovinou je chápání vlastní důstojnosti. Vnímání a chápání závoje, který je s ženskostí v symbolickém vyjádření spojený, se v dnešní době vytrácí.

⁵⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 306; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 166.

⁵⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 306.

⁵⁹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 317.

⁶⁰ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 187.

Přítom závoj naznačuje, že žena má zůstat tajemstvím, že její tělo i duše jsou vzácné a křehké. Opakem takového postoje je žena hnána touhou po senzačním obdivu, která netouží po tom se zahalovat, aby bylo nutné vyvinout úsilí k tomu, aby byla odhalena, naopak sama sebe vystavuje svlečení a obnažení v nejhlubším slova smyslu.⁶¹ Žena je ze své podstaty citlivější na pohledy a ocenění jejího zevnějšku, než muž, jakoby stále toužila po oné milosti, kdy nad ní Adam užasl v Edenské zahradě. Bohužel tato milost krásy, kterou do ženy Bůh vložil, se s prvotním hříchem stala její slabostí. Žena touží po pozornosti a uznání tolik, až propadá jeho otroctví a kultu vlastního těla. Je vedena potřebou svádět, být středem pozornosti, soutěží o to být nejkrásnější, nejnvdělanější a všem se zalíbit. V takovém postoji samozřejmě ztrácí ze zřetele svou osobnost, hloubku i povolání a poslání, pro které byla stvořena.⁶² Čistota a krása jsou neodlučně spojené. Cílem čistoty je zbavit hanby, vrátit sexualitě hodnotu Božího daru a rovnováhu do vztahů. Čistota také namísto zaměření a zúžení na pohlavnost, otevírá lásce prostor pro nezištné projevy něžnosti a přijetí. V muži je přirozeně touha po nevinosti ženy, ale oba jsou v pokušení v této oblasti, která je svěřena do rukou ženy. Její chování může být buď svůdné anebo cudné, a její přítomnost tak může probouzet v mužích to nejhorší, nebo nejlepší, podle toho, jak sama tuto oblast svého života žije. Krása je vnější projev lásky, proto není možné dosáhnout krásy jinak, než milovat a zrcadlit tak krásu Boží.⁶³

Druhá rovina je samotná sexualita ve vztahu mezi mužem a ženou. Mužství a ženství se realizují, jedno v druhém a tím chválí Boha. Bohužel láska mezi mužem a ženou ačkoliv je nejpalčivější žízní pravdy, byla zprofanována dříve, než odkryla sebe sama. Jestliže masy lidí jsou strhávány stále více vírem erotismu, pak láska nemůže dojít svého naplnění, protože ona nepatří do oblasti všednosti, její plnost je příznačná pro

⁶¹ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 69; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 165.

⁶² Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 49.

⁶³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 155-156, 164-165; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 180.

poslední den, pro jiný věk, pro věčnost.⁶⁴ Charisma ženské čistoty má za úkol napřimovat deformace způsobené nepravostmi, které mrzačí a znetvořují lidskou ontologii.⁶⁵ Následky sexuální revoluce na duši ženy z křesťanského pohledu řeší např. Paula Rinehartová v knize *Intimita a duše ženy*. Ze své praxe psycholožky a terapeutky vychází z poznání, že navzdory společenské masce, že nevázané sexuální vztahy ženám vyhovují, je takovýto životní styl pro ženu zraňující. Ztrácí se slušnost a úcta v partnerských vztazích a ztrácí se potřeba muže, aby o ženu usiloval. Přitom i z fyziologického hlediska je pro ženu ničivé oddávat se muži, který jí neslíbí závazek. Žena je totiž bytostně stvořena k trvalé lásce na celý život a tíživěji na ni dopadá vliv zpřetrhaných intimních vztahů.⁶⁶ Bůh stvořil ženu, aby pocítovala radost z trvalého a pevného vztahu a skutečná, živá žena si dělá naděje, sní a nepokrytě touží po dobrém muži a po dítěti k nimž by se mohla v noci přitulit.⁶⁷ Redukování sexu na tělesnou zkušenost je známkou pomalého návratu zpět k pohanství, ovšem pohanství v dřívějších dobách neslo stejné následky, jako je nese i dnešní zpohanštělá kultura, totiž hluboké ponížení ženy. Pozice kurtizány a milenky, do které se mnoho žen staví, je podvod, protože sexuální nevázanost nevede ke štěstí, které si žena přeje a neumožňuje jí rozvíjet lásku a požívat úcty, pro kterou byla stvořena.⁶⁸ Bible popisuje sexuální vztah mezi mužem a ženou pomocí slovesa „poznat“. Poznat ženu znamenalo žít s ní v důvěrném sexuálním vztahu. Na druhé straně výraz „ležet se ženou“ označoval sexuální vztah mimo manželství a něco takového bylo výslovně zakázáno, jakoby tím Bůh vyjádřil, že muž nemůže okusit krásu ženy a potom ji opustit.⁶⁹ Sexuální moc v partnerském vztahu (pokud se muž neuchýlí k násilí) je vždy v rukou ženy a záleží na ní, zda k intimitě svolí, anebo ji chrání, proto ji má také užívat

⁶⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 313; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 155.

⁶⁵ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 264; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 169-170.

⁶⁶ Srov. RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 12-13, 16, 20.

⁶⁷ Srov. RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 24-25.

⁶⁸ Srov. RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 27.

⁶⁹ Srov. RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 35.

v jediné oblasti a to v manželství. Právě posvátnost čistoty je důvodem, proč je manželství svátostí.⁷⁰

Zdravá společnost musí chránit sexuální nevinnost a hodnotu cudnosti, nikoliv protože je sama o sobě sexualita špatná, ale protože je a má zůstat vzácným a úžasným obdarováním. Cudnost také učí nejen ženu vnímat svoji hodnotu, vážit si svého těla a své krásy, ale je důležitá i pro muže. Jednak ho vede k zodpovědnosti za druhé a potom také ke skutečné mužnosti, která si žádá dostat svou sexualitu pod kontrolu, aby nebyl otrokem svých vášní, ale jejich pánem.⁷¹ Je to totiž žena, kdo by oblast sexuality měl střežit. Není nic, co by tolik pošlapávalo mateřkost, jako erotika, která nad ní převažuje, a žena, která jí podléhá. Nejsurovějším projevem takového jednání je žena, která obětuje své dítě – pro své vlastní touhy, ať je to sláva, msta, nebo jakákoliv jiná touha hnaná pouze vlastním sebeuspokojením.⁷² V takovém případě totiž vášně vládnou nad láskou a mateřská láska je jedním z jejích nejčistších projevů.

2.2.2. Oběť sebe sama

Křesťanský život je charismatický, což znamená služebný, tedy nikoliv usilující o dominanci, sílu, nebo nadvládu, ale naopak, ve smyslu nutnosti sebeobětování.⁷³ Bůh stvořil člověka jako osobou, kterou chtěl pro ni samu, zároveň však člověk nemůže sám sebe plně nalézt jinak, než v opravdovém darování sebe samého druhému. Mateřství je potom aktem ženina sebe-vydání v lásce a otevřenosti pro nový život.⁷⁴ „Až když se děvče stane ženou, tedy když její tělo, srdce i psychika jsou připravené se dávat, může pomýšlet na to, že se stane manželkou... Být manželkou znamená především milovat, vdát se znamená vyjít ze sebe a oddat se druhému.“⁷⁵ Ve chvíli, kdy se ze společnosti ztrácí anebo

⁷⁰ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 44-45, 155.

⁷¹ Srov. RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008, s. 37-38, 42, 120.

⁷² Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 69; LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 85.

⁷³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 71.

⁷⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 18.

⁷⁵ CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 63-64.

se silou potlačuje ženskost a mateřskost, ocitá se pod vládou přehnané maskulinity a žene se směrem k materialismu a výkonu. Svou náboženskou strukturou je ale žena předurčena oživit integraci a vzepřít se proti znelidšťování, do něhož se stále více zapojuje génus současné doby.⁷⁶ Právě pro mateřský instinkt je zvěcnění vztahu mezi matkou a dítětem nemožné. Naopak je tajemnou vazbou mezi dvěma osobami, které se vztahují ke třetí osobě, totiž otci a manželovi.⁷⁷ Církev žehná ženě, která vstupuje do manželství, když na sebe bere oběť a ochotu být po celý život muži věrnou manželkou a následně obětavou matkou pro jejich děti.⁷⁸ V tomto bodě ale narážíme na realitu, která ideálu bohužel neodpovídá. Kletba prvotního hříchu zasahuje člověka v jeho nejhlubších strukturách a v případě ženy jsou to právě slova: „*Velice rozmnožím tvé trápení i bolesti v těhotenství, syny budeš rodit v utrpení...*“,⁷⁹ která její nejesenciálnější povolání činí bolestným rozhodnutím k sebeobětování. Žena matka sebe sama vydává všanc, jen aby mohla dát za všech okolností život dítěti. Tato přirozená touha se zpečetí zvláště v okamžiku, kdy se dítě narodí z lůna církve v okamžiku křtu.⁸⁰ Tomuto prokletí k utrpení při rození dětí ale předchází verš, který je důležitý k pochopení úlohy ženy a mateřství pro spásu světa: „*Mezi tebe a ženu položím nepřátelství, i mezi sítě tvé a sítě její. Ono ti rozdrtí hlavu a ty jemu rozdrtíš patu.*“⁸¹ Z neštěstí a smrti, které lidstvo propadlo, je cesta – a tu cestu umožňuje žena, dávkyně života, skrze mateřství se stává součástí Božího plánu milosti s tímto světem.⁸²

Ženské tělo je nástrojem života a s ním spojené oběti. Jedním z hlavních symbolů života je krev, bez které žít není možné. Je proto příznačné, že ženské tělo v pravidelném rytmu ztrácí krev, jako znamení, že je schopné darovat život a spolu s tím nést oběti, které

⁷⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 191; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 39.

⁷⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 191.

⁷⁸ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 102.

⁷⁹ Gn, 3, 16a.

⁸⁰ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 104 – 105.

⁸¹ Gn, 3, 15

⁸² Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 36.

toto sebedarování přináší a je velkou chybou tomuto cyklu ubírat jeho duchovní dynamiku, a činit z ní pouhou překážku v pracovním výkonu, protože právě skrze svou křehkost – může žena přinášet Bohu oběť a otevírat se duchovní plodnosti.⁸³ Spolu se schopností dávat život, je spojena také schopnost trpět. V síle toho, že žena přijímá utrpení, je schopná sebeobětování a soucitu s každým, kdo snáší bolest. „*Když Bůh říká: ‚Milosrdenství chci, a ne oběť,‘⁸⁴ nepopírá hodnotu oběti, jen naznačuje, že mu není příjemná oběť jako taková, ale láska, která byla její pohnutkou.*“⁸⁵ Mateřství je povoláním k oběti, ale kříž, který na sebe žena bere, nekončí okamžikem, kdy je dítě přivedeno na svět. Od té chvíle již nikdy nebude zcela patřit k ní – a ona musí dovolit, aby rostlo, aby se osamostatňovalo a „opouštělo“ ji. Ale odpoutání dítěte od matky je jen dovršením důležitého znamení, že každé dítě je totiž určeno Bohu a jemu také patří přede všemi lidmi, včetně matky.⁸⁶ Problematika mateřského kříže má dvě roviny, jednak je to utrpení, které nese žena sama aktivně na svých bedrech, a potom je to náročnější rovina bolesti, když žena musí pasivně přijímat kříže, které postihují její děti. Není ale možné dosáhnout spásy bez kříže a spojení s Kristem a v úloha matky spočívá také v nutnosti vést svěřené děti k obětavosti, posilovat je a pozdvihovat směrem ke kříži, který je jediným místem naší spásy pro všechny lidi.⁸⁷

2.2.3. Ochrana slabých

Ačkoliv ochrana slabých je samozřejmě také úkolem muže, který má chránit ženu a dítě, je zvláštní kompetencí ženy pečovat o vše, co je malé, nepatrné, o vše, co patří do sféry lásky, dobroty, slitování a opatrování.⁸⁸ Gertrud von Le Fort užívá termínu *mysterium caritatis*, které s sebou nese hluboká a pravá ženská postava v díle muže. Toto tajemství není „jen láskou“ ale také *caritas* – tedy milosrdnou láskou, láskou, která vidí hodnotu a drahocennost druhého, bez ohledu na jeho kvality, či výkonnost. Ve vztahu

⁸³ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 129.

⁸⁴ Mt 9, 13.

⁸⁵ CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 141.

⁸⁶ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 108-109.

⁸⁷ Srov. CROISSANT Jo *Kňazstvo ženy, kňazstvo srdca*, s. 145.

⁸⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 36; LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 16.

muže a ženy mysterium caritatis přináší prostor pro tvůrčí a dobré dílo, a to nejen v manželství, ale nemálo příkladů nám poskytují také sv. muži a jejich duchovní přátelství se sv. ženami, např. sv. František z Assisi a sv. Klára, sv. Jan od Kříže a svatá Terezie a řada dalších.

Kultura, která není obměkčována ženskou potřebou chránit slabé, se stává ryze mužskou a směřuje k tvrdým filosofickým směrům jako materialismus, socialismus, futurismus či liberalismus.⁸⁹ Tento jev se neprojevuje jen v kultuře spravované pouze muži, ale také v kultuře, kterou spravují ženy, které jsou málo ženské. S přítomností ženy a tajemství caritatis se váže totiž přítomnost úcty k životu. Úcty, která určuje hranici živé kultury a má za cíl pomáhat, spolupůsobit a sjednocovat, nikoliv ovládat a spoutávat.⁹⁰ V současném chápání života a jeho naplnění – není již tajemství lásky vnímáno jako tvůrčí princip. Když Gertrud von Le Fort píše, že ženy její doby chybí v ženských povoláních a profesích, podotýká, že se sice uplatňují v oborech jako učitelství, lékařství, advokacie, ale na druhé straně se nedostává láskyplné péče tam, kde je ženu těžké zastat. „*Jedině ženě se může podařit odstranit onen sklon k neosobnosti, chladné schéma pouhé organizace, na které dnes churaví náš dnešní život.*“⁹¹ Tato problematika je aktuální dnes možná ještě více, než před sto lety. Ruku v ruce s ní jde totiž požadavek, aby žena byla pro svou mateřskou úlohu ctěna a byla jí vůbec umožněna. Je to právě jistá míra dobroty, mateřskosti, slitování, taktu a jemnocitu, kterým žena oplývá a má přinášet světu, vždyť člověk přichází na svět maličký a nahý – je to právě matka, která jej má přijmout a opatrovat. V tom tkví metafyzický smysl této služby, že i tomu, co je slabé a nepostačující se otevírá cesta k milosrdenství Boha. Slovy evangelia právě slabým a poníženým patří nebeské království a žena se může nemalou měrou podílet na tom ukazovat světu ono věčné milosrdenství navzdory pohledu lidské pozemské nedostatečnosti.⁹²

⁸⁹ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 48-49, 52-53.

⁹⁰ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 53-54.

⁹¹ LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 66.

⁹² Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 92-93.

2.3. Pouto Ducha svatého

Charisma ženy spočívá v mateřské ochranné roli, její služba není v oblasti funkcí, ale v její přirozenosti, protože je ve své podstatě svázána s Duchem svatým, Utěшитelem, Dárcem života, neboť žena je Eva, je ta, která dává život, která uchovává, oživuje a chrání i nejmenší výsledky mužova díla.⁹³ „Existuje hluboké pouto mezi Duchem Svatým, Moudrostí, Pannou Marií a ženstvím. V semitském jazyce má slovo „duch“ podvojný rod a může mít ženskou podobu: syrské texty místo o Utěшитeli mluví o Utěшитelce.“⁹⁴ Duch svatý je tím, kdo dává skutečnou plodnost ženskému mateřství, z podobnosti činů Slova a z mateřského jednání Ducha svatého se vysvětluje ontická vazba ženského prvku s Duchem Svatým. Je to On, kdo sedí na propastné tůni, odkud má být stvořen vesmír, církev i budoucí tělo Kristovo, je to On, kdo sestupuje na Pannu a ona porodí Krista, kdo sestupuje na apoštoly a je zrozena církev, kdo sestoupí na chléb a víno a promění je v tělo a krev Krista a kdo při křtu přivtěluje člověka ke Kristu a jeho církvi. Pouze skrze Ducha sv. se rodí Kristus v každé lidské bytosti a tím také poukazuje na charizmatické povolání ženy, kterým je právě duchovní mateřství.⁹⁵ Svou podstatou je ženskost odrazem Ducha sv., je tím, kdo uchovává, oživuje, chrání a dává rozkvétat tomu, co muž tvoří. Esenciálně je ženství lůnem stvoření.⁹⁶ Je-li Duch sv. utěшитel, je také tím, kdo chrání slabé, čímž poukazuje na mateřský princip podpory, jako když Ježíš slibuje učedníkům, že je nenechá osamělé, ale dá jim Ducha Utěшитele.

Žena má intuitivní chápání hodnot pocházejících od Ducha Svatého, je přirozeně nadána náboženským smyslem, zvláště na ženách je patrné, že lidská duše je slovy Tertuliána „přirozeně křesťanská“. Maskulinizace, tedy pomužštění ženy má za cíl změnit její antropologické založení tím, že ji zevnitř učiní povahově a psychicky stejnou, jako je

⁹³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 260., EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 37.

⁹⁴ EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 267.

⁹⁵ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 269-270.

⁹⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 260-261.

muž. Je to boj proti Božímu zákonu, který chce vymazat charismatickou rovinu ženství.⁹⁷ Evdokimov v závěru knihy *žena a spása světa* hovoří o Rusku a připisuje zachování víry a tradice právě ženám, které i uprostřed pokroku touží po zvnitřnění a prožívání pravdy, kterou mohou nalézt v obrazu panny Marie tím, že zachovávají a udržují ve svých rodinách křesťanství, děti a čistou lásku. Takové ženství je z přirozenosti odolné proti materialismu a všem ďábelským prvkům, které rozkládají moderní civilizaci.⁹⁸ Každá žena má vrozenou důvěrnost, souznění s tradicí a nepřetržitostí života, je schopná esenci a existenci přibližovat ke svatosti a to silou pokory, protože pokora je schopnost nacházet své pravé místo. Služba Utěšitele, milost přinášet útěchu a radost jsou tím, co ženu uschopňuje být natolik matkou, že každá lidská bytost se stává jejím dítětem. Je to krása, která spasí svět, ale jen taková, která pochází z Ducha svatého, krása ženy oděné sluncem.⁹⁹ Některé projevy Ducha sv. jsou pro ženy zvláště důležité, jsou to především tyto:

2.3.1. Ticho

Stejně jako Panna Maria uchovávala ve svém srdci své myšlenky, tak by žena měla být podle Evdokimova otevřená naslouchání, protože ticho je prostorem, ve kterém se otevírá Boží přítomnosti. Dovoluje otevřít srdce a vnímat vedení Ducha svatého. Pro ženu je z přirozenosti často mlčení mnohem větším sebezáporem, než pro muže, proto je ale také větší obětí a může tak přinést větší plody, neboť mlčení v Duchu svatém, je ticho, ve kterém je možné slyšet Slovo.¹⁰⁰

⁹⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 325.

⁹⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 326.

⁹⁹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 273-274.

¹⁰⁰ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 168; *Žena v cirkvi a ve spoločnosti (ve vzťahu k cirkevným dokumentům): Sborník prednášok z cyklu sobotných seminárov pořádaných Unii katolíckych žien v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 5.

2.3.2. Pokoj

Jestliže mír a pokoj ve světě je na ramenou mužů, potom pokoj v rodinách, ve společenstvích a v Kristově církvi je domácí půdou, za kterou zodpovídají ženy. Jako jsou ženy schopné negativních postojů, osočování, pomluv, klevet, kritizování a podezřívání, tak jsou schopné usmířovat, povzbuzovat a budovat pokoj. Žena rozvracející vztahy přináší bolest a chlad do vztahů, naopak když buduje Boží pokoj v rodině, šíří se jakoby mimochodem pokoj až za její hranice a proniká celou společností.¹⁰¹

2.3.3. Sebeovládání

Sebeovládání neznamena slabost, ale naopak velkou vnitřní sílu. Žena se musí často rozhodovat, zda podlehne sklonům ke zraňujícímu jednání vůči druhým, nebo zda se zachová jemně a laskavě. Ctnostná žena vedená Duchem sv. je královnou, protože vládne svým vášním.¹⁰² Jelikož je jí svěřena oblast sexuality (viz. 2.2.1 Čistota) je větší měrou také na ženě cudnost a nezištná laskavost, která je plodem Ducha sv. a kterou svět od ní očekává.

2.3.4. Něžnost

Něžnost je láska vyjádřená beze slov, gestem, pohlazením či pohledem. Něžnost dokáže zjemnit, co je tvrdé, zahřát, co je chladné, posílit slabé, uzdravit zraněné. Ačkoliv něžnost potřebuje ticho a pokoj, aby se mohla projevit, čímž je pro ženu velkou výzvou, je zvláštním způsobem projevem mateřského Ducha, který se chce dotýkat skrze ženu tohoto světa.¹⁰³ Již v úvodu bylo citováno, že: mateřství je něžností Boha, kdy nitro Boha promlouvá ke světu skrze ženu a je velkou bolestí společnosti, když ženy zapomínají být

¹⁰¹ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 170-171.

¹⁰² Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 174-175.

¹⁰³ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 175.

něžné.¹⁰⁴ Je to moc lásky, které není nikdy dost a kterou je třeba vnášet do rodin, do církve i do společnosti.¹⁰⁵

¹⁰⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 203.

¹⁰⁵ Srov. *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unii katolických žen v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 6-7.

2.4. Panna Maria

Panna Maria sjednocuje oba rozměry, ve kterých se naplňuje ženství. Pouze v její osobě se může setkat panenství a mateřství zároveň, proto také Matka Boží může pomoci všem ženám, aby poznaly, jakým způsobem se tyto dvě povolání navzájem vysvětlují a doplňují.¹⁰⁶

2.4.1. Archetyp ženství

Panna Maria je archetypem ženství. Její postava nese neproniknutelné tajemství toho, který rozhoduje o čase i událostech, který je bez začátku, ale zároveň vše začíná. Bůh se vtělil dobrovolně, ale také chtěl, aby ho Matka dobrovolně a z vlastní vůle zrodila. Její služba začíná ve chvíli zvěstování, kdy se skrze Ducha a krev rodí archetyp ženství, jehož je obrazem. Ale vrcholem jejího úkolu je až vzkříšení, vše se totiž sbíhá ke kříži, který stojí na prahu nového života. Je ženou, jejíž „*duši pronikne meč*.“¹⁰⁷ Ikonou ženství, jejíž forma souzní s jejím obsahem, je Panna držící v náručí Dítě Ježíše, žena oděná sluncem, lidský obraz svatosti.¹⁰⁸ Její čistota poukazuje na blízkost Boží, poukazuje také na vnitřní čistotu, která je spolu s intuicí krásy vlastní ženství, naproti tomu namáhavá askeze je podstatně mužská.¹⁰⁹

„*Když se naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy*.“¹¹⁰ Apoštol Pavel v tomto textu Galatským nenazývá Ježíšovu matku jménem, ale definuje ji jako ženu, právě tato žena je přítomna v ústřední události spásy a jejím prostřednictvím se tato událost v čase naplňuje.¹¹¹ Milost Boží jakožto nadpřirozené jednání nikdy nevyklučuje přirozenost, ani ji neruší, naopak ji zdokonaluje a zušlechťuje, proto plnost milosti

¹⁰⁶ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 17.

¹⁰⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 256-257.

¹⁰⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 262.

¹⁰⁹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 265.

¹¹⁰ Gal 4, 4.

¹¹¹ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, I. kapitola, odst. 3.

udělená Marii označuje současně plnost dokonalosti toho, co je příznačné pro ženu jako takovou, a proto také Pannu Marii můžeme nazývat archetypem ženství nebo ženskosti, protože v plnosti je vším, co z přirozenosti Bůh do ženy, jakožto lidské bytosti vložil.¹¹²

2.4.2. Fiat

„*Hle, jsem služebnice Páně, ať se mi stane podle tvého slova.*“¹¹³ Úlohou ženy je také přijímat tajemství a neztrácet pokornou citlivost pro duchovní hodnoty.¹¹⁴ Pokud se žena stává plodnou sebedarováním, potom je podle Evdokimova i Croissant klíčová, její svobodná ochotná nechat se požehnat.¹¹⁵ Jestli její fiat – nekončí souhlasem vyřčeným v jednom okamžiku u oltáře, ale promítá se do jejího postoje k Božím zvěstování každý den. Pouze při spojení lidského a Božího – může následovat plodnost ovoce, které má hodnotu věčnou a nikoliv jen časnou.¹¹⁶ Maria je příkladem mateřské lásky, která o sobě říká, že je služebnicí Páně a přijímá, co od Boha dostává se vším, co to obnáší, stejně tak se ale skutky projevuje jako služebnice lidí, (např. když běží navštívit Alžbětu). V tom je mateřská úloha, že zapomíná na sebe a otevírá se druhému a jeho potřebám, protože přijímá Boží povolání se vším, co přináší.¹¹⁷

2.4.3. Mateřská tvář Boží

Úloha a vnímání postavy a tajemství panny Marie je nejnázornějším obrazem k pochopení úlohy ženy v dějinách spásy. Je to totiž výsada, kterou mají pouze Bůh Otec a žena za Nazareta, kteří mohou o Ježíši říci, že je to jejich Syn. V okamžiku, kdy na Boha Otce nepohlížíme pohledem ryze mužských kvalit, můžeme spatřit, že panna Maria

¹¹² Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, I. kapitola, odst. 5.

¹¹³ Lk, 1, 38

¹¹⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 272.; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 37.

¹¹⁵ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 38; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 142.

¹¹⁶ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 142.

¹¹⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 34; CORISSANT Jo, *Kňazstvo ženy, kňazstvo srdca*, s. 154.

je obrazem mateřské ale i panenské tváře Boha. „Z toho vyplývá skvostné zjištění: cestou ke spodobení člověka s Bohem je otcovství, mateřství i panenství.“¹¹⁸ Maria je stále pouze člověkem a její úkol je o to těžší, že skrze ni je zjevováno něco, k čemu ona sama postupně musí dospívat vírou. Je si vědoma podivuhodného poslání jejího Syna, ale ví, že se jedná o ji přesahující tajemství a v průběhu životního příběhu Ježíše se jí postupně jeho hloubka odhaluje. Maria zůstává plně věřící ženou a učednicí, ale stává se také ikonou mateřství a panenství první Božské osoby, právě díky vtělenému Slovu.¹¹⁹ „*Jestliže Otec věčně plodí jediného Syna a jestliže my jsme stvořeni v Synu, k obrazu Syna, tedy jako stvoření podílníci na tomto věčném vnitrobožském vztahu, pak by mělo být snadné pochopit, proč Maria jakožto Matka vtěleného Slova se první osobě Trojice podobá i v této záležitosti. V jejím jedinečném mateřském vztahu ke vtělenému Slovu je zahrnut i onen mateřský vztah ke všem věřícím a ke všem stvořeným k obrazu jejího Syna.*“¹²⁰ Mariina mateřská funkce není konkurencí, ani podřadným doplněním, ale je součástí trojičního mysteria, které se projevuje ve křtu, kdy nebeský Otec – Matka – Panna nás skutečně v Kristu a Duchu rodí z křestního pramene k novému životu.

Maria je ikonou vznešenosti všech těchto povolání a svědectvím o jejich vzájemném doplnění. Úloha dcery, nebo syna je nám vlastní od okamžiku stvoření, ale matkou nebo otcem se můžeme stát, ale nemusíme. Všichni jsme tedy obrazem druhé Boží osoby, ale k připodobnění se první osobě Otce, potřebujeme zkušenost prostřednictvím rodičovství (které není v rozporu s panenstvím).¹²¹ Paralela mezi první osobou Trojice a mateřskou úlohou panny Marie je zobrazována i na některých ikonách, kde je namísto do klína Mariina z kříže složeno tělo do klína Boha Otce, tento obraz má ukázat na milosrdného Boha, který si nelibuje v bolesti a trestu. Nesporně důležité také

¹¹⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 34; POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 25-26.

¹¹⁹ Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 27-29.

¹²⁰ POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 37.

¹²¹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 38; POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 39.

je, že vrcholem Mariina mateřství je okamžik, kdy jí pod křížem Kristus svěří učedníka, kterého miloval jako syna, protože tím poukazuje na to, že její mateřská role tu nekončí, ale je věčná, což jsou slova platná pro mateřství všeobecně, jeho úloha není ohraničena jen v tomto čase, ale má přesah do věčnosti.¹²²

2.4.4. Předzvěst Božího království

Mariino svaté mateřství sjednocené s vanutím Ducha svatého, z něhož vyjde Spasitel a později svědkové posledních věcí je obrazem Božího království, panenství zachované při porodu je již znamením vítězství nad smrtí, je proroctvím vepsaným do těla Mariina a zvěstuje vzkříšení.¹²³ V boji o Boží království jsou mužské a ženské role odlišné, zatímco muž se nachází v první linii bitvy, je bojovníkem a také proto nese úlohu služebného kněžství, Panna je povolána k modlitbě v čele nebeských vojsk, ne jako bojovnice, leč jako ta, která je svou povahou pro demony nesnesitelná a strašná: neporazitelná díky své trumfující čistotě. Má moc potřít hlavu draka, ne zákroky, ale samým svým bytím (ženy), jež „*triumfuje nad zlem a má nepřemožitelnou moc*“.¹²⁴

Maria je nový počátek důstojnosti a povolání všech žen, ve slovech: „*Veliké věci mi učinil ten, který je mocný*“,“¹²⁵ Marie tímto zvoláním chválí početí Syna, který je svatý, ale zároveň tato slova mohou znamenat objevení celého bohatství, celé osobnosti ženské přirozenosti, celé věčné originality ženy, tak jak ji chtěl Bůh, jako samostatnou osobu, která sebe sama nalézá opravdovým sebedarováním.¹²⁶ Maria je tedy modelem následování nejen pro ženy zasvěcené ale i pro laičky, ukazuje profil církve, jejímž úkolem je přinášet Krista a být jeho bránou otevřenou, aby mohl vstoupit do světa.¹²⁷

¹²² Srov. POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 41-42.

¹²³ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 308.

¹²⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 260, 272.

¹²⁵ Lk 1, 49.

¹²⁶ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, str. III. kapitola, odst. 11.

¹²⁷ Srov. *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unii katolických žen v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 4.

Hans Urs von Balthasar tvrdí, že petrinský a mariánský profil církve jsou mezi sebou v určitém napětí, které ale ve vzájemné lásce, je tvůrčím napětím a zdrojem zpřítomňování Krista v církvi.¹²⁸ Je tedy třeba obou těchto prvků v autentickém životě s Kristem. Úcta k Panně Marii odkrývá povolání pro každou ženu, její charisma opatrovat, vychovávat, pečovat, ale i bojovat duchovní bitvu zbraněmi, které jsou jí vlastní. Toto charisma se má odkrývat zvláště ve světě, ve kterém stále narůstá počet lidí, kteří žijí, jakoby je Bůh opustil, aby skrze ženy, jejich soucit a pomoc našli znovu cestu k Otci.¹²⁹

¹²⁸ Srov. *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unií katolických žen v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 5.

¹²⁹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 121.

3. Formy mateřství v životě ženy

*„Když vidím kříž ozdobený věncem květin, vždy si řeknu: Toto je symbol života ženy. Životem a posláním ženy je růže a kříž zároveň. To znamená, že má žít pro jiné a chtít štěstí jiných, dokonce i za cenu vlastní krve.“¹³⁰ Kard. Mindszenty, *La mère, miroir de Dieu*, 1953*

Úloha ženy a její vnímání poslání, které můžeme nazvat mateřskostí (ať se projevuje v jakémkoliv životním stavu a povolání), je otázka, která se bytostně týká celé společnosti a především její základní jednotky, totiž rodiny, která je místem, kde se formují a vychovávají – všechna další „povolání“ nových generací. V apoštolské adhortaci Jana Pavla II. *Familiaris consortio* z roku 1981 je situace rodiny pojmenována jako „směsice světla a tmy“. V chudých částech tzv. třetího světa se potýkáme s nedostatkem základních prostředků, ale i základních práv a svobod, čímž trpí především ženy a děti. Naopak v bohaté části světa vidíme navzdory nadbytku všeho potřebného – rostoucí konzumismus a strach ze ztráty blahobytu a svobody, který vede k neschopnosti rodičů přivádět na svět nový život a budovat pevné manželské svazky.¹³¹ *„Žena, jejímž posláním je udržovat oheň v krbu domova, je duší domu. Když se muž vrací, cítí její přítomnost, cítí život. A když se žena zpronevěří svému poslání vytvářet teplo domova pro muže a pro děti, znemožní rozvoj života a následky pocítí celá společnost... Žena má vytrvale milovat, až dokud neotevře srdce druhého pro lásku. V tom spočívá její poslání.“¹³² Je až překvapující, jak jsou slova Jana Pavla II. stále aktuální, možná více, než dříve pro naši společnost a její vývoj. Zvláště ve chvíli, kdy se dotkneme tématu genderové teorie, která by sama vydala na zvláštní práci, v jejím dopadu na úlohu mateřství pro dnešní ženy.¹³³*

¹³⁰ CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 123.

¹³¹ Srov. JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě*. Praha: Zvon, 1996, kap. I., oddíl 6.

¹³² Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 76.

¹³³ KUBY, Gabriele. *Gender: nová ideologie ničí rodinu*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2014.

3.1. Seberealizace ženy

Paradoxně – současný sekularizovaný svět, který se opírá o svou svobodu a nezávislost člověka se stává čím dál více maskulinní, netolerující ženskou citlivost, která se ukazuje v hodnotách víry a který bolestně zasahuje generace, které ztrácí mateřskou ochranu.¹³⁴ V současné společnosti, která se zdá být nespokojená a neklidná, má žena sehrát důležitou úlohu. Ale je třeba, aby našla své místo, potom se všechno ostatní uspořádá pro blaho všech a bude ze sebe moci vydat to nejlepší. K tomu, ale musí uznat svou odlišnost vůči muži a to ne jako nedokonalost či nedostatek, ale naopak jako skryté bohatství a povolání od Boha.¹³⁵ Je třeba připustit, že seberealizace má pro ženu zcela jinou formu, než pro muže. Muž je více uzpůsoben k tomu se realizovat vně, zatímco žena uvnitř. Evdokimov pojmenovává tuto touhu po seberealizaci jako jedinou cestu, která může ženu vysvobodit z hledání jejího úkolu a to slovy z prvního listu Timoteovi: „*Žena bude spasena skrze mateřství.*“¹³⁶ Jo Croissant navazuje tím, že jediné tělesné anebo duchovní mateřství ji uschopní vyjít ze sebe, zapomenout na sebe sama a myslet jen na ty, co jsou jí svěřeni a snášet utrpení tohoto času. Ženy zničené, zlomené těžkými situacemi, či bolestmi tohoto světa ale přeci vždy našly sílu vzchopit se, aby se dále mohly dávat svým dětem.¹³⁷

Rodit děti – znamená přijmout bolest a utrpení, znamená vzdát se alespoň na čas řady dalších možností, kde se realizovat, a věnovat se cele výchově a péči o dítě, či děti, ale je to také úloha, kterou může ve světě zastat jen žena. Hovoříme-li dnes na téma žena a rodina, ocitáme se v kontroverzním, konfliktním a nepřehledném tématu. Ještě před padesáti lety byla rodina nezpochybnitelným základem společnosti, založené na manželství jednoho muže a jedné ženy. Co to znamená být mužem a být ženou nebylo zpochybňováno, stejně jako fakt, že jsou to jediné dvě možné formy existence, které jsou

¹³⁴ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 185.

¹³⁵ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 15.

¹³⁶ EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 48; 1. Tim 2, 15.

¹³⁷ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 102.

předem dané, a není možné je zásadně měnit.¹³⁸ Krize rodiny přichází spolu se zpochybněním monogamního manželského vztahu jako normy a ideálu základu pro výchovu dětí, pokračuje legalizací umělého přerušování těhotenství a stále narůstajícím tlakem na svobodu jedince a jeho seberealizaci, která nesmí být omezována přirozenými vazbami k okolí. Rodinné vazby čím dál více supluje sociální stát, muž jako živitel a zastávce rodiny je stále méně nezbytný, a stejně tak se vytrácí i úloha ženy, jako té, která pečuje o slabý a nesamostatný život. Lidé stále méně investují do lidských vztahů a jejich role je institucionalizována. Bohužel tyto kroky vedou k nesvobodě a ztracení své identity, neshodnosti v hledání poslání i povolání, pro které Bůh člověka stvořil. Smírání rozdílů mezi muži a ženami vede k maskulinizaci žen a k potlačení mateřství jakožto projevu lidské tvořivosti a symbolu smlouvy s Bohem – a to jak ve formě přirozeného mateřství, tak ve formě mateřství duchovního.¹³⁹

Jestli chceme uzdravit lidstvo, musíme nejprve uzdravit rodinu. Rodinu je možné uzdravit jen skrze ženu, protože ona je strážkyní a ochránkyní rodinného krbu, je srdcem rodiny a chrání její jednotu, utváří vzájemná pouta mezi jejími členy, spojuje otce s dětmi a děti s otcem. Je světlem domova, v židovství jediný liturgický úkon, který žena zastává, je rozsvěcet světlo šabaty, v Jeruzalémském chrámě měly ženy za úkol chránit věčné světlo v jeho nádvoří. Bohužel moderní žena nehledá velikost svého poslání, staví se do role muže a z neštěstí, které pocítuje ona, i lidé v její blízkosti nemají úniku, dokud se nepostaví na stranu Boží a jedině tehdy zachrání muže. Mateřství uvádí ženu do přímého vztahu s ústředním tajemstvím dějin spásy. V ženě se Slovo stalo tělem. A s každým dalším narozením přichází na svět Boží obraz. Bůh si ženu vybral, aby přijímala milost, šířila ji a odevzdávala požehnání. Pro svou křehkost a slabost potřebuje pochopit, že po svém boku potřebuje muže a jeho sílu a stabilitu, aby mohla být matkou a on otcem, aby

¹³⁸ Srov. *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unií katolických žen v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 7.

¹³⁹ Srov. *Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unií katolických žen v období 1997-1999*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999, s. 11-14.

společně mohli hledat a budovat Boží království v tomto světě.¹⁴⁰ Jednotlivec nikdy není celým obrazem Trojjediného Boha, nýbrž pouze střípkem z mozaiky, a tedy ani žádný člověk není zcela soběstačný, je stvořený bytostně vztahový, bez kulturní vázanosti na předchozí generace, rodinu a další vazby nelze být skutečně člověkem.¹⁴¹

Jestliže žena je více intuitivní a čerpá pro svá rozhodnutí z pohnutek citových, možná potřebujeme, aby se více ženy naučily „myslet břichem“ jako píše ve svém článku Richard Čemus SJ, aby dokázaly změkčovat racionální a schématické myšlení muže a otevírala ve světě prostor pro lásku, která nese plody, která je těhotná a ztišená, naslouchající hlasu života pod jejím srdcem.¹⁴²

¹⁴⁰ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 118-119; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 183, 190, 195-197.

¹⁴¹ Srov. POSPÍŠIL, Ctírad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004, s. 26.

¹⁴² Srov. *Ženská spiritualita I: sborník Unie katolických žen*. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 2009, s. 37-39.

3.2. Přirozené mateřství

„Přes láskyplné zakládání dětských vesniček, dětských domovů, přes všemožnou péči o dítě, se čím dál hlasitěji zvedá nářek nad osamělostí mládeže, těch ‚nešťastných dětí s klíčem na krku‘, jimž zaměstnaná matka už nemůže dát ono kdysi samozřejmé teplo hnízda, z kterého dřívější generace čerpaly po celý život fyzickou i duševní sílu... Mimořádná bída a opuštěnost mládeže ukazuje totiž především, že mateřství a mateřkost nejsou pro ženu už zdaleka samozřejmostí jako dřív.“¹⁴³ Mohlo by se zdát, že být matkou je úlohou té či oné doby, ale mateřství nemůže být nikdy speciálním úkolem pro ženu tohoto nebo ono času, protože je jejím nejvlastnějším úkolem vůbec. Početí a narození jsou okamžiky tajemství života a jsou to okamžiky tajemství ženy. To, co se staví mezi přirozenou mateřskou ženou je jednak její sebeláska, která se nechce obětovat dítěti, tak potom jisté odcizení od přírody. Vědecké výzkumy nám umožnily zvýšit možnost zachraňovat životy rodiček i dětí v případě komplikovaných zdravotních potíží, ale také umožnily ženám obrovskou moc v zabránění početí dítěte, nebo jeho odstranění.¹⁴⁴

Okamžikem, kdy se rodí dítě matce, se také rodí matka. Dítě vyzývá matku, aby zjihla a aby změkčila svou tvrdost, proráží nejen její lůno, ale především její srdce pro vše malé a slabé. Je to matka, které je svěřeno naučit dítě prvním slovům mateřské řeči, prvním krokům a kdo mu předává první poznatky o světě kolem, kdo mu vypráví příběhy a má nejhranější vliv na jeho duchovní život. „Španělské přísloví, že: ‚Ruka, která hýbe kolébkou, hýbe světem‘, má pravdu v jednoduchém poznání, že jsou to matky, které přivádí na svět – svaté, ale také zbabělce a zrádce. Samotný okamžik zrození je zkušenost veskrze spojující fyzické i duchovní, protože život a smrt se tu ocitají velmi těsně vedle sebe. V bolesti a očekávání se rodí nový život z neviditelné věčnosti a skrze ženu, její osobu skrz na skrz, přichází do tohoto světa. Přichází od Boha a pro Boha.¹⁴⁵ Proto také doba těhotenství je doba očekávání a je dobou naděje, žena je ‚v naději‘ – dítě není předmětem jejích tužeb a nemůže ovlivnit jeho vývoj, je jí svěřeno a ona chová naději – přijímá dítě od Boha skrze jeho otce a stává se tak spoluúčastnou na tom, že na svět může přijít nový Boží obraz v člověku.¹⁴⁶

¹⁴³ LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 75, 78-79.

¹⁴⁴ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 76-77.

¹⁴⁵ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 87, 98, 100-101.

¹⁴⁶ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 106.

Je to mimořádná milost, které se ženě dostává, když smí pod srdcem nosit dítě, její spoluúčast na stvoření znamená ale také dávat vlastní tělo a krev pro nový život. Celá bytost ženy je uzpůsobená k tomu, aby byla matkou, okamžikem, kdy člověk násilně zasahuje do jejího biologického rytmu s cílem potlačit její plodnost a ideálně ji vyrovnat výkonově muži, mrzačí její podstatu a způsobuje její neplodnost. Lidská bytost je neoddělitelným celkem fyzického těla a duševní podstaty, proto také kroky, které podniká žena vůči svému tělu, se odráží na jejím duchovním životě. Proto ve chvíli, kdy společnost a její ženy odmítají a nechtějí rodit děti – stávají se neplodnými také duchovně. Ženský rytmus cyklu umožňuje s rozumem kontrolovat plodnost manželů, protože rodina musí uvážit, kolik dětí zvládne vychovat, ale je to situace dramaticky odlišná od násilného ohýbání přirozeného cyklu. Ve chvíli, kdy se násilím snažíme měnit fungování ženského těla a přizpůsobit ho svým cílům, staví se člověk do úrovně Boha, který jediný rozhoduje o tom, zda život dá, nebo nikoliv. Naopak ve chvíli, kdy se přizpůsobujeme přirozenému řádu, který Bůh stvořil v ženě, stávají se manželé spoluúčastnými na Božím díle.¹⁴⁷

Přesto vnímáme v soudobé společnosti, že mateřství je stejně jako ženský cyklus handicap, něco, co ženu omezuje a zbavuje svobody, která by jí ale umožnila pouze jedinou věc. Být jako muž a popřít svou ženskost. Je pravdou, že žena nemůže pracovat stejně, jako muž, již samotný běžný cyklus krvácení ji činí křehčí a slabší a když čeká dítě, tak její výkonnost o to více klesá. Ale je třeba přestat se na ženu dívat touto optikou srovnání kvantitativního výkonu v porovnání s mužem a hledat kvalitu, tedy skutečný prostor, kde se žena a jako formou může opravdu realizovat. Pro naši společnost je klíčové, aby ženy byly ochotné dávat život, obětovat se pro to, aby se jejich děti staly vyrovnanými dospělými bytostmi, které nemusí hledat sebeujištění v materiálních věcech. Mateřství není možné bez sebeobětování, které je ale motivované láskou a nikoliv povinností anebo nevyhnutelností.¹⁴⁸

Lidská sexualita je pro ženu závaznější, je to žena, která v mnoha případech „platí za svůj hřích“, ale i za hřích muže, když zůstane sama se svým mateřstvím a muž odmítne

¹⁴⁷ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 174-177; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 123-125.

¹⁴⁸ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 127, 129.

zodpovědnost. Ovšem vedle četných svobodných matek, je v naší společnosti mnoho žen, které pod různým nátlakem podlehnou rozhodnutí, se od dítěte „osvobodit“. Jenže svědomí ženy nedovede zapomenout na to, že vzala život svému vlastnímu dítěti, protože v ní je vepsána od počátku ochota přijmout nový život¹⁴⁹

Matka dítěte je tou, kdo muže dělá otcem, je to ona, kdo mu do náruče vkládá dítě, tento vztah je klíčový pro vyrovnaný vztah k dítěti, žena má svěřit dítě nejen do rukou mužského otce, ale také do Božích rukou.¹⁵⁰ Pokaždé, když přijde na svět nový člověk, mohla by žena zvolat stejně jako Eva, matka všech živých radostí, protože má účast na velkém tajemství Boží tvůrčí moci. Mateřství je proces, který se odehrává na úrovni biologické, fyziologické i psychické, protože ženina konstituce a její organismus jí dávají přirozenou predispozici k početí, těhotenství, porodu dítěte a jeho dalšímu opatrování v manželství s mužem. Dítě je darem obou rodičů, je plodem jejich lásky a rodičovství náleží oběma, přesto pro ženu je mateřství doslova pohlcující – neboť prostupuje celou její osobu, její fyzické i duševní síly, je třeba, aby ženy tuto křehkost nepopíraly a muži ji vnímali a přijali za ni otcovskou zodpovědnost. Žena se mateřství musí mnohem méně učit, protože roste spolu s dítětem v jejím lůně, mateřství a přínos matky má také větší význam pro utváření základů nové lidské osobnosti.¹⁵¹ Mateřství ženy je zcela závislé na muži, ale žena vtiskuje zásadní ráz do celého procesu osobního růstu nových synů a dcer lidského pokolení.

„Žena, když rodí, má zármutek, protože přišla její hodina. Když však porodí dítě, nemyslí už na bolesti pro radost, že přišel na svět člověk.“¹⁵² První část těchto slov se vztahuje na porodní bolesti, které jsou následkem prvotního hříchu a prokletí, které činí klíčové poslání ženy náročným, ale zároveň poukazují na spojitost s velikonočním tajemstvím, na tajemství mateřské bolesti, kdy duši ženy pronikne meč. Tyto bolesti zahrnují všechny okamžiky, kdy se matka bojí o nemocné dítě, pokračují starostí o děti,

¹⁴⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, IV. kapitola, odst. 14.

¹⁵⁰ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 158.

¹⁵¹ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 18-19.

¹⁵² Jan 16, 21.

keré se ztrácí ze správné cesty, ale také ztrátu dětí, ať již smrt, nebo odcizení se, to vše – jsou bolesti matek stojících pod křížem, které zasahují mateřskou důstojnost. Evangelium však pokračuje slovy radosti nad tím, že „na svět přišel člověk“, která jsou předzvěstí zmrtvýchvstání a radosti věčné, kterou nikdo nemůže vzít.¹⁵³

Pravé mateřství, jehož cílem je dát život, se nemůže obejít bez manželství, musí růst ze vzájemné lásky a nesmí být hnané touhou mít děti jen pro sebe a ideálně se obejít bez jejich otce, jinak je krokem sobectví, nikoliv vzájemné obětavé lásky.¹⁵⁴ Nesmíme však spustit ze zřetele, že součástí ženina prokletí je také: „...budeš dychtit po svém muži, ale on nad tebou bude vládnout.“¹⁵⁵ Toto pokušení může vést muže ke snaze získat v manželství moc a snižovat tak důstojnost ženy, čímž ovšem snižuje i svou důstojnost, ale odpovědí by nemělo být ženino pomužštění. Pro ženu je pokušením k tomu, že bude od manželství a od mateřství očekávat plnost dokonalého sjednocení a lásky, kterou ovšem nemůže nikdy dosáhnout ani její manžel, ani její děti. Bohužel člověk je do jisté míry předurčen k bytostné osamělosti, kterou dokáže vyplnit svou přítomností jedině Bůh. Pokud tedy manželství a mateřství nebude žít žena v přimknutí se k Bohu a nedá muži i dětem prostor, její závislost přinese bolest a zabrání jim růst. Jejím úkolem stále totiž zůstává především milovat Boha a z této lásky čerpat pro ty, které jí svěřil a kteří patří také na prvním místě Bohu.¹⁵⁶

¹⁵³ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 19-20.

¹⁵⁴ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 27.

¹⁵⁵ Gn, 3, 16b.

¹⁵⁶ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 103, JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, III. kapitola, odst. 10.

3.3. Duchovní mateřství

Ačkoliv se zdá, že přirozené mateřství je vrcholnou zkušeností jak zakoušet svou ženskost, není fyzické mateřství tím úplně základně nejdůležitějším, co mateřkost dává a nese. „*Nejhlubší a nejskrytější struktury empirického světa se řídí zákonem ducha. Jsou to právě vlohy a charizmata, které určují a normalizují psychiku i fyziologii. Žena je mateřská ne proto, že její tělo může родit, ale schopnost fyziologickou i odpovídající anatomii má proto, že dostala ducha mateřství.*“¹⁵⁷ Náš svět nepotřebuje jen matky „schopné porodit dítě“ – aniž bychom ubírali hodnotu sebeobětování, kterou rodička musí vynaložit, aby dítě přišlo na svět, chceme dojít ještě dál, totiž, že mateřství je především záležitost duchovní a pouze takto nahlížené a pochopené proniká dalšími sférami lidského života. Důkazem toho je řada světic, ať již matek, které svým příkladem dovolily „vyrůst“ řadě dalších svatých, tak i mnoho žen, které svou mateřkost žily ve slibu čistoty a mnohdy za zdmi klášterů. Duch totiž není omezen našimi lidskými schopnostmi, ale naopak – nabízí možnost dát světu život – za hranicemi našich možností. Ostatně jak ženy, které děti mít z jakéhokoliv důvodu nemohly, nebo i matky, jejichž děti se osamostatnily, cítí nenaplněnost touhy ve svém nitru. Odpověď bohužel není v lidských silách, protože tělesná plodnost je omezená ať už časem, nebo zdravím, nebo dalšími těžkostmi, zatímco duchovní plodnost je stejně jako ty největší Boží milosti věčná.¹⁵⁸

Paola Angeliová ve své knize *Charisma ženy v životě církve* formuluje řadu výzev, které se týkají právě duchovního mateřství, jež čerpá z rad Anděly Merici, zakladatelky Společnosti sv. Voršily. „*Mateřství je takový způsob bytí, v němž pověřené dámy mají být vůči dcerám transparentí Boží lásky... My všechny, takové, jaké jsme, na místech, kde působíme, s onou trochou znalostí či dovedností, s jednoduchými prostředky i možnostmi... zato posíleny Boží milostí, jsme povolány k tomu, aby sílil Kristus v těch, s nimiž se stýkáme. Máme vepsat Krista do srdcí lidí s onou tvořivou silou Božího ducha, který žije a mluví v našem nitru.*“¹⁵⁹ Jestliže mateřství je duchovní povolání ženy, potom vyžaduje žít s Božím duchem, formou naslouchání a z toho plynoucího jednání, aby ženy

¹⁵⁷ EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011, s. 21.

¹⁵⁸ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 36; CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 152.

¹⁵⁹ ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 67-69.

byly schopnými duchovními animátorkami současného světa.¹⁶⁰ Být duchovní matkou není otázkou výkonu, ale výsady. Anděla Merici užívá slov: „*Byly jste uznány za hodné stát se matkami... abyste o tuto rodinu pečovaly a staraly se o ni jakoby byla plodem vašeho lůna, či ještě více... neboť duchovní láska je nesrovnatelně mocnější, než láska přirozená.*“¹⁶¹ Nebýt fyzicky matkou, ale žít tuto roli znamená poukazovat na existenci jiného mateřství – zplozeného z Ducha, ke které jsou pozvány ze své přirozenosti všechny ženy, protože pravá autorita matky znamená život ve službě jako úkonu lásky, která se neslučuje s necitlivým podrobením si druhých, ale je vedena starostí o jejich růst a směřování. Taková autorita není despotická, ale respektuje unikátnost každé lidské bytosti a odráží Boží jednání vůči lidem a provázení Ducha lidským životem.¹⁶² Duchovní mateřství je úloha, která volá ženu k tomu, aby mohla učinit z vlastní existence jakýsi průchod, prostor, uvnitř kterého a skrze který může svobodně působit Duch.¹⁶³ Duch, který je svobodný, vane, kam chce, který je ale především dárce života - tak dovoluje ženě, aby se stala součástí tohoto krásného a tajemného duchovního úkolu, díky kterému vstupuje do vztahů s druhými. Duchovní mateřství stejně jako fyzické mateřství je především úkolem služby lásky, z níž vyplývá nutnost vytvořit prostor pro přijetí druhého, ochotu pojmout všechn život, ale také nechat se vzdálit, aby mohlo dítě růst.¹⁶⁴ Toto vědomí je nutné a nelze jej oddělit od role matky, protože její úlohou není navždy dítě nosit ve svém lůně, ale dát mu život a provázet ho, aby mohlo samo dosáhnout dospělosti.

Duchovní mateřkost je přirozenou vlohou, není pro jeho rozvoj nutnou podmínku být fyzickou matkou, naopak, jsou ženy, které navzdory tomu, že mají děti, nejsou duchovně mateřské a jiné ženy, které nikdy na svět dítě nepřivedly, jsou schopné vůči dětem, které nejsou plodem jejich života hluboké mateřské lásky. Je třeba přiznat, že touha po dítěti je mnohdy projevem vlastního egoismu, tedy pouze zdánlivého obrazu mateřství. Právo na dítě, je ovšem něco, co ve skutečnosti neexistuje, existuje pouze právo

¹⁶⁰ Srov. ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 68.

¹⁶¹ ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 69-70.

¹⁶² Srov. ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 79, 98-99.

¹⁶³ Srov. ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 111-112, 116.

¹⁶⁴ ANGELI Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve*. Praha: Paulínky, 2007, s. 172.

dítěte na matku. Naopak i tam, kde žena mateřství žije v jeho autentické podobě – se projevuje ve všech aspektech jejího povolání, tedy i v práci, kterou zastává, v jednání s lidmi a v projevu lásky druhým lidem. Slova „Jsi tvrdá – zjihni,“ jsou platná jak pro mateřskou lásku fyzickou, tak pro každou její duchovní formu. K tomu je třeba poznamenat, že by nebylo dobré upadnout do představy, že ženská mateřkost se projevuje čistě něžným opečováváním a pozbývá jakékoliv silné reakce, naopak, pravá matka dokáže doslova heroické činy v okamžiku, kdy musí bránit slabší a sobě svěřené.¹⁶⁵

Čím temnější noc, tím jasněji v ní svítí hvězdy. Stejně tak pravé a nesmrtelné hodnoty jsou lépe hájeny v temných dobách. Je jasné, že povolání k panenství musí být něčím mnohem více, než jen frustrací, je to darem člověka Bohu, který je nabízený jako oběť, lidská láska je také darem a to ve stejné míře náležející Bohu. Život v celibátu, stejně jako v manželství, je dílem Ducha sv., kde čistota stojí na začátku těchto dvou vyjádření autentického křesťanského života a odkazuje na věčnost.¹⁶⁶ Celibát pro nebeské království není jen otázkou vlastního svobodného rozhodnutí člověka, ale je také zvláštní milostí a povoláním pro konkrétního člověka, je znamením a předzvěstí Božího království. Nelze se dívat na celibát jinak, než vedle manželského povolání. V obou případech se jedná o darování sebe sama. Panenství pro ženu znamená odevzdání se v lásce Kristu, který miloval až do krajnosti. Je klíčové rozhodnutí nejen se vzdát pozemských dober, ale především přijmout snoubenectví s Kristem a to v darování se z lásky.¹⁶⁷

„Plesej, neplodná, která jsi nerodila, zvučně plesej a výskej, která ses v bolestech nespíjela, protože synů osamělé bude více než synů provdané, praví Hospodin. Rozmůžeš se napravo i nalevo, tvé potomstvo se zmocní pronárodů a osídlí zpustošená města. Tvým manželem je přece ten, jenž tě učinil, jeho jméno je Hospodin zástupů, tvým vykupitelem je Svatý Izraele; nazývá se Bohem celé země.“¹⁶⁸

¹⁶⁵ Srov. LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990, s. 94-96.

¹⁶⁶ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 67, 168.

¹⁶⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 20; Jan 13, 1; EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 69.

¹⁶⁸ Iz, 54, 1,3,5.

Zřící se přirozeného mateřství může znamenat pro srdce ženy vekou obětí, ale otevírá se tím pro možnost mateřství podle ducha, protože ji to nikterak nezbavuje jejích zvláštních schopností a předpokladů. Jestliže tedy v manželství se projevují mateřská charismata v ženě především vůči dětem, které z této lásky žijí, potom panenství umožňuje ženě tato charismata užívat vůči všem lidem, které zahrnují lásku jejího snoubence – Krista.¹⁶⁹ Boží slovo má stvořitelenskou moc a nadále koná, stává se účinným skrze přijetí vírou do lidského života.¹⁷⁰

Člověk může dát pouze to, co sám má, a žena tedy světu může nabídnout ikonu Božího obrazu, svou ženskost, ale pouze pokud se nezříká její podstatné části – své mateřskosti, která je klíčová pro záchranu její, ale i celého světa. Duch je ten, kdo působí lásku v člověku a kdo dává ženě mateřskou něžnost, která v ní má růst, aby ji otevírala pro celý svět a tím všem, kdo jsou v její blízkosti, ukazovala cestu k Bohu. Je třeba vnímat skryté poselství mateřství, totiž vést k narození člověka především pro život věčný, jít za hranice lidské plodnosti, být obrazem mateřskosti Boží, obrazem čistoty jako univerzální ctnosti, která je znamením, že člověk je stvořen k věčnosti a svatosti.¹⁷¹

¹⁶⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*. Praha: Zvon, 1992, V. kapitola, odst. 21.

¹⁷⁰ Srov. CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca*. Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006, s. 155.

¹⁷¹ Srov. EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love*. New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985, s. 48.

Závěr

Cílem této práce bylo zkoumat úlohu mateřství v Božím plánu spásy v tomto světě, ale i v životě samotné ženy a jejím poslání a to především ve dvou knihách Pav. Evdokimova. Zkoumání díla Pavla Evdokimova a dalších autorů, jejichž díla jsem citovala či parafrázovala, mě utvrdilo v přesvědčení, že toto téma je klíčové k pochopení Božího poslání pro ženu v každé době. Mým cílem nebylo najít konkrétní místo a podobu jakou má žena ve společnosti zastávat, ale spíše jít pod povrch těchto kulturních skutečností a hledat odpověď v její duchovní rovině.

Západní kultura, která formuje dnešní a budoucí generace, se zmítá ve strachu pojmenovat rozdílnost mezi mužem a ženou a hledat její podstatu, aniž by tím jednoho ponížila, anebo naopak vyvýšila nad druhého. Velký vliv na dnešní situaci měla sexuální revoluce 20. století, která svou snahou zrovnoprávnit ženu bohužel odstartovala nezamýšlený proces postupného potírání ženskosti a její pomužštění. Ačkoliv v křesťanském (myšleno především v katolickém a pravoslavném) prostředí je tento vliv korigován především autoritou církve, která ve svém učení stále trvá na pravdivém pochopení důstojnosti lidské osoby, ale přitom neslevuje ze svého přesvědčení, že role muže a ženy není možné libovolně zaměňovat, nemůžeme totéž říci o západní kultuře jako takové.

Bylo velmi přínosné moci srovnat starší autory a jejich predikce pro společnost se současnými autory, protože jejich popis bolestí tohoto světa se často přesně shodoval v otázce, kam ztráta ženskosti ve společnosti vede. Z hlediska celospolečenského můžeme sledovat krizi identity mladého člověka i rodiny, a ta se tím pádem promítá v dlouhodobém hledisku do celé společnosti. Krize identity nespočívá jen v tom, že člověk sám neví, jakou roli má ve společnosti „sehrát“, ale také ve schopnosti přijímat a překonávat překážky, které s touto úlohou souvisí. Jestliže každý člověk touží po seberealizaci, je třeba si připustit, že seberealizace ženy má odlišnou formu od seberealizace mužské. Mé zkoumání se zabývalo ženou, jejím základním charismatem, které jsem definovala jako povoláním k mateřství. Mateřství v širokém smyslu slova, jakožto esenciální kvalitu ženy, která v sobě nese obraz Boha Otce, odráží jeho něžnou milosrdnou lásku a navzdory fyzické křehkosti oplývá duchovní silou a chrání mravní charakter člověka.

Jestliže jediný způsob, jak může člověk nalézt sám sebe, je sebeobětování, potom pro ženu je mateřství Bohem připravenou cestou k nalezení svého poslání a sebe samé. Mateřství, které ovšem není zaměřené na sebe sama, ale potřebuje spoluúčast druhého. Mateřství, které je plodem lásky a sebevydání pro druhého a které dává ženě sílu snášet těžkosti a kříže.

Nelze přejít, že fyziologie ženy dává již sama o sobě duchovní rozměr všem procesům jejího těla, které je Bohem stvořené k tomu, aby nosilo pod srdcem nový život. Tato dynamika prolíná celou její bytostí a předurčuje ji k mateřskosti. Je příznačné, že ačkoliv mateřství je bytostně ženská záležitost, bez úlohy muže nikdy nemůže být naplněné. Zároveň je pro něho branou k otcovství a cestou k růstu z role syna do role otce. Touto vzájemnou potřebou kompatibility a doplnění spojuje důstojnost obou pohlaví a ukazuje jejich důležitost pro to, aby rodina mohla být obrazem Boží lásky a nikoliv zdrojem ovládnutí a moci. Tato rovnováha je narušena prvotním hříchem, ale její platnost tím není zrušena.

Mateřkost se projevuje ve fyziologii ženy, ale je především záležitostí duchovní. Za klíčová považují slova: *Žena není mateřská proto, že má tělo schopné mateřství, ale naopak, odpovídající fyziologii má právě proto, že dostala ducha mateřství.* To, že je mateřství ze své podstaty duchovní, jej činí reálnou skutečností a posláním pro všechny ženy tohoto světa, bez rozdílu na jejich povolání, věk, či fyziologickou plodnost. Bylo by totiž nepravdivé tvrdit, že jediným místem seberealizace pro ženu je velmi zjednodušeně řečeno: „být doma s dětmi“. Takový pohled samozřejmě není ničím, než zlomkem pravdy, ale za pravdivé tvrzení považují, že až tolik nezáleží na tom, kde přesně se žena realizuje, tedy z pohledu vnějších okolností, ale jedná se o způsob, jakým se realizuje, tedy spíše o vnitřní okolnosti. V takovém kontextu je mateřkost způsob bytí, který je ženě vlastní a který má její život prostupovat stejně tak esenciálně, jako prostupuje fyziologicky celou její bytost. Se vším, co dělá, jak jedná a jaké hodnosti zastává. Žena pravdivě mateřská totiž nepodléhá mnoha tlakům a svodům moderního světa, protože z její podstaty intuitivně cítí, že jí nemohou přinést takové vnitřní uspokojení, jaké slibují a že jestli se má něčemu obětovat, má to být láska, která ji připodobňuje Božské osobě Otce. Asi nejlepším obrazem toho, co znamená Boží mateřkost je ikona Panny Marie, která ve své osobě spojuje ideál panny, tedy ženy zasvěcené Kristu, tak matky, která nese v náručí dítě. Principy mateřskosti se plně prolínají s duchovními charismaty, která jsou

svěřena ženě a vymezují jí proti muži a jeho charismatům, nikoliv ve vzájemného protikladu, ale v důrazu na potřebnost jednoho vůči druhému.

Pavel Evdokimov pojmenovává konkrétní následky toho, když se ženskost ztrácí, a všichni citovaní autoři se shodují v apelu, že společnost, která ztrácí ženskost, ztrácí svou citlivost a milosrdnost vůči slabým, ztrácí svou cudnost, kterou má žena chránit a ukazovat tak hodnotu čistoty, ztrácí na stabilitě rodiny a také ztrácí schopnost duchovní plodnosti, kterou má nést z generace na generaci. Slova, která zazněla před 50 z úst Pavla Evdokimova, či před 30 lety od Jana Pavla II. jako varování, jsou možná stále více a více aktuální. Jestli velkým nebezpečím dnešního světa, je právě pomužštění ženy a její odcizení se vlastní identitě, potom návrat k mateřskosti by mohl být tím, co ji doopravdy zachrání a vrátí zpět k Bohu a skrze ni také všechny, které jí Hospodin v její mateřskosti svěřil.

Během psaní práce mi vyvstala řada otázek. Jednak jaká je situace u nás v České republice a jaký je postoj společnosti vůči úloze mateřství. A potom se také musím tázat, jaká je role organizací, jako například *Hnutí pro život*, nebo současných pedagogů a psychologů, kteří usilují o osvětu v otázce genderové ideologie, která je v současnosti dramatickou otázkou pro vývoj společnosti a která se otázky mateřství bytostně dotýká. Tyto otázky mohou být předmětem dalšího rozšiřování tohoto tématu.

Seznam použitých zkratk

Gal – List Galatským

Gn – Genesis / první kniha Mojžíšova

Iz – Izajáš

Jan – Evangelium podle Jana

1 Kor – První list Korintským

Mt – Evangelium podle Matouše

1 Tim – První list Timoteovi

Seznam literatury

Prameny

Bible: Český ekumenický překlad. Praha: Česká biblická společnost, 2017. ISBN 978-80-7545-050-0.

EVDOKIMOV, Pavel. *Epochy duchovního života: Od pouštních Otců do našich dnů.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2002. ISBN 80-86045-94-3.

EVDOKIMOV, Pavel. *The Sacrament of Love.* New York: ST Vladimir's Seminary Press, 1985. ISBN 0-88141-042-X.

EVDOKIMOV, Pavel. *Žena a spása světa.* Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7412-066-4.

JAN PAVEL II. *Familiaris consortio: apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě.* Praha: Zvon, 1996. ISBN 80-7113-067-2.

JAN PAVEL II. *Mulieris Dignitatem: encyklika o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku.* Praha: Zvon, 1992. ISBN 80-7113-053-2.

PIUS XI. *Casti connubii: encyklika o křesťanském manželství.* Praha: Křesťanská informační databanka ve spolupráci s Veritas Caritas Iustitia, 1991. ISBN 80-85422-02-6.

Sekundární literatura

ANGELI, Maria Paola. *Anděla Merici: charisma ženy v životě církve.* Praha: Paulínky, 2007. ISBN 978-80-86949-24-6.

BLAQUIÉR, Georgette. *Evangelium podle Marie.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7195-464-4.

CROISSANT, Jo. *Kňazstvo ženy, Kňazstvo srdca.* Liptovský Mikuláš: Vydala Komunita Blahoslavenstiev, 2006. ISBN 80-86025-93-4.

EL MURR, Jean. *Pavlos Evdokimov (1901-1970) General Thoughts* (20. 10. 2017) <<http://orthodoxoasis.com/files/vitamins/Paul%20Evdokimov%20-%20General%20Thoughts.pdf>>.

KUBY, Gabriele. *Gender: nová ideologie ničí rodinu.* Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2014, ISBN 978-80-87864-18-0.

KUBY, Gabriele. *Globální Sexuální revoluce: ztráta svobody ve jménu svobody*. Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2014. ISBN 978-80-87864-13-5.

LE FORT, Von Gertruda. *Věčná žena*. Praha: Vyšehrad, 1990. ISBN 80-7021-053-2.

MEYENDORFF, John. *Manželství z pravoslavného pohledu (část 12 a 13)* (20. 12.2017) <<http://www.rodon.cz/pdf/clanek.php?id=6400>>.

POSPÍŠIL, Ctirad Václav. *Maria – mateřská tvář Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2004. ISBN 80-7192-949-2.

RINEHART, Paula. *Intimita a duše ženy*. Praha: Návrat domů, 2008. ISBN 978-80-7255-184-2.

RUPNIK, Ivan Marko. *Adam a jeho žebro*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma, 2010. ISBN 978-80-7412-052-7.

SLÁDEK, Karel. Teolog Pavel Jevdokimov: jeho život a dílo. *Theologos* 2008, roč. 10, č. 2, s. 74-86.

ZATLOUKAL, Stanislav. *Hledání tajemství ženy*. Olomouc: Refugium Velehrad-Roma s.r.o., 2014. ISBN 978-80-7412-156-2.

Žena v církvi a ve společnosti (ve vztahu k církevním dokumentům): Sborník přednášek z cyklu sobotních seminářů pořádaných Unii katolických žen v období 1997-1999. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 1999.

Žena v církvi a ve společnosti II.: sborník Unie katolických žen. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 2001.

Žena v církvi a ve společnosti III.: sborník Unie katolických žen. Praha: Pastorační středisko při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 2005.

Ženská spiritualita I: sborník Unie katolických žen. Praha: Pastorační středisko sv. Vojtěcha při Arcibiskupství pražském pro UKŽ, 2009.